

CORINTO MACÃRÃRÊ Pablo jóasugueripũ

Ãñuduticorigue

¹ Yũũ Pablo Cõãmacũ booró cũũ beserigũ niĩã Jesucristoyere wededutigũ. Sóstenes marĩya wedegũmena ² múã Cõãmacũrê padeoráre Corintopũ niirãrê ãñudutia. Múã Jesuré padeoráre Cõãmacũ beserigũ niiwĩ, cũũ põna niĩãrõ jĩĩgũ. Niipetiro macãrãrê marĩ Õpũ Jesuré padeoráre beserigũ niiwĩ. Jesucristo niipetira cũũrê padeorá Õpũ niĩ. Cũũcã marĩ Õpũ niĩ.

³ Cõãmacũ marĩ Pacũ, Jesucristo marĩ Õpũ múãrê ãñuré ticoaro; ãñurõ niirecutiri tiáro.

Cõãmacũ Cristomena ãñuré ticoré

⁴ Múã Jesuré padeorá niirĩ, Cõãmacũ múãrê ãñuré ticorigũ niiwĩ. Cũũ teero tiirére ãñagũ, cũũrê usenire ticorucua. ⁵ Múã Jesucristomena niirĩ, Cõãmacũ múãrê cũũye niipetire ãñurére ticorigũ niiwĩ. Teeré ticogũ, múãrê cũũyere ãñurõ masĩrĩ tiirígũ niiwĩ. ãpẽrãrê múã cũũye quetire ãñurõ wederi tiirígũ niiwĩ. ⁶ “Cristo ãñurõ tiigũdaqui” jĩĩrigue, múã padeorĩ, diamacũ wáawũ. ⁷ Teero tiirã, múã marĩ Õpũ Jesucristo pũtũaatidarere yueri, Cõãmacũ ãñuré tiimasĩrere ticoré dũsarĩa. ⁸ Cũũ múãrê padeorucũjãrĩ tiigũdaqui, tée atibúreco* pe-tirĩpũ. Teero tiirã, marĩ Õpũ Jesucristo pũtũaatiri,

* **1:8** “Atibúreco” pecasãyemena: “este mundo” jĩĩdũgaro tia.

wapa cʉohéra niiādacu. ⁹ Cõāmacũ cũũ jĩrere dia-
macú tiigú niiĩ. Cũũrã múārẽ beserigu niuwĩ, cũũ
macũ Jesucristo marĩ Ōpũmena sĩcārõména añurõ
niidutigũ.

Sĩquẽrã batarĩjãña

¹⁰ Yáa wedera, marĩ Ōpũ Jesucristo wãmemena
múārẽ ateré jĩĩ: Múã sĩcãrĩbíro wãcũ,
useniremena cãmerĩ wedeseya. Sĩquẽrã
batarĩjãña. Sĩcārõména wãcũ tãgueña, niirecutiya.
¹¹ Yũre Cloé wãmecutigoya wii macãrã múã
cãmerĩ ãñadũgaherere wedewa. ¹² “Basocá
merẽa dícu wãcũrã tiiíya”, jĩĩwã. Sĩcũ “yũũ
Pablomena niiã” jĩĩãyigu. Āpĩ “yũũ Apolomena”,
ãpĩ “yũũ Pedromena”, ãpĩ “yũũ Cristomena
niiã” jĩĩãyira. ¹³ Teero jĩĩrijãrõ booa. Marĩ
Cristore padeorã nijĩrã, sicapõna macãrã
niiã. ¿Yũũ Pablo múārẽ curusapũ diabolosari?
Diabolosariwũ. Múārẽ wãmeõtira, ¿Pablo wãmemena
wãmeõtiri? Wãmeõtirijĩya. ¹⁴ Cõāmacũrẽ usenire
ticorémena ateré jĩĩmasĩã: Yũũ múārẽ wãmeõtiriwũ.
Crispo, Gayo dícare wãmeõtiwũ. ¹⁵ Teero
tiirã, sĩcũno “Pablo wãmemena wãmeõtinigũ
niiã” jĩĩmasĩriqui. ¹⁶ Abenaquẽ, Estéfana yã wii
macãrãcãrẽ wãmeõtiwũ. Yũũ wãcũãtã, ãpẽrãrẽ yũũ
wãmeõtinemoriwũ. ¹⁷ Cristo yũũre wãmeõtitudigũ
cũũririgũ niuwĩ. Basocãre netõnére quetipere yũũre
wededutigũ cũũrigũ niuwĩ. Teeré yũũre cũũgã,
masĩrí basoca wedeserobiro wedesedutiririgũ
niuwĩ. Yũũ masĩrí basocabiro wedeseatã, yũũre
tũorã ateré jĩĩbojĩya: “Pablo añurõ wedesemasĩqui”,

jĩlbojĩya. Tee dícare wácũrã, Cristo cúãrẽ curusapũ diabosariguepere tũomasĩribojĩya.

Cõãmacũ tutuarere, cũã masĩrére Cristomena masĩnoã

¹⁸ Cristo curusapũ marĩrẽ diabosarigue quetire marĩ wederi, pecamepũ wáaadara “teero jĩãmajãrã tiiya” jĩ wácũcua. Marĩ cũã netõnénorirapereja tee queti Cõãmacũ tutuarere ãñoã. ¹⁹ Cõãmacũye queti jóaripũpũ teeré biiro jóanoã:

Cõãmacũ jĩwĩ:

“Atibúreco macãrã masĩrí basoca cúã masĩrére bári niiré pũtuári tiigũda;

cúã tũomasĩrere ãmajãgũda”,†
jĩ jóanoã.

²⁰ ¿Deero pũtuái “masĩpetijãã” jĩrã, teero biiri buerí basoca, teero biiri sũcã atibúreco maquẽrẽ wedesemenirãcã? Cõãmacũ atibúreco maquẽ cúã “tũomasĩã” jĩrẽre bári niiré pũtuári tiiquí.

²¹ Cõãmacũ masĩgũ nijĩgũ, atibúreco macãrã cúã masĩrémena cũũrẽ masĩrí booríyigũ. Netõnére quetire wederémenape tee quetire padeorãre netõnédũgayigũ. Cũũrẽ padeohérapere tee quetire wederé bári niiré baucú.

²² Judíoa “Cõãmacũ tutuaromena tiiẽnorĩ ãnatoarapũ, múã wederere padeoáda” jĩĩya. Griegoa atibúreco maquẽ masĩrére ãmaãya.

²³ Ũsãpeja Cristo curusapũ diarigũye quetire wedea. Judíoa teeré tũorã, ñãñarõ jĩrõbiro tũgueñaya. Griegoacã tee quetire tũorã,

“teero jĩãmajãrã tiiya” jĩĩya. ²⁴ Marĩ Cõãmacũ beserirapeja, judíoa, griegoa, Jesucristoye quetire

† 1:19 Isaías 29.14.

tuorá, Cõãmacũ tutuarere, cũũ masĩnetõjõãrere tuomasĩã. ²⁵ Atibúreco macãrã Cõãmacũ masĩrére búri niiré wãcũũya. Niiria. Cõãmacũ masĩrépe basocá masĩré nemorõ niiã. Apeyeréja, Cõãmacũrẽ tutuhegũ tiiróbiro ññaãya. Niiria. Cũũ tutuarepe basocá tutuare nemorõ tutuanemore niiã.

²⁶ Yáa wedera, múã too sugueropũ niiriguere wãcũña. Cõãmacũ múãrẽ beseri, pũarãgã atibúreco maquẽrẽ masĩrí basoca niiwũ. Pũarãgã dutirá niiwũ. Pũarãgã õpãrãya wedera niiwũ. ²⁷ Cõãmacũ biiro tiiyígũ: Cũũ atibúreco maquẽ masĩrí basocare bobodutígũ, cũã “tuomasĩhãrã niĩya” jĩrãrẽ beseyigũ. Dutiráre bobooro wáadutígũ, dutiré cõohérese beseyigũ. ²⁸ Cõãmacũ basocãre besegũ, búri niirãrẽ, ãpẽrã doonórãrẽ, wapamanírãrẽ beseyigũ. Cũũ teero tiigú, uputí macãrã búri niirã putuáaro jĩgũ, teero tiiyígũ. ²⁹ Teero tiirá, marĩ Cõãmacũ ññacoropũ jeari, sícũ “yũũ ãpẽrã nemorõ niiwũ” jĩmasĩriqui. ³⁰ Cõãmacũ basiuro múãrẽ Jesucristomena sícãrĩ niirĩ tiiyígũ. Cristomenarã marĩ masĩré cõoa. Cũũmenarã Cõãmacũ marĩrẽ “cũã ãñurãrã niĩya” jĩ ññaqui. Marĩrẽ cũũ põna niirĩ tiirígũ niiwĩ. Teero biiri marĩrẽ netõnérĩ tiirígũ niiwĩ. ³¹ Teero tiirá, Cõãmacũye queti jóaripũ jĩrémene putuáa. Biiro jóanoã: “Yũũja ãñunetõjõãgũ niiã; biiro tiigúno niiã” jĩdũgagano jĩrijãrõ booa. Biirope jĩrõ booa: ‘Marĩ Õpũ ãñunetõjõãgũ niĩ; biiro tiirígũ niiwĩ’ jĩrõ booa” † jĩ jóanoã.

2

---

† 1:31 Jeremías 9.24.

Cristo curusapɯ diarigue queti

1 Yáa wedera, yɯɯ múã pɯtopɯ Cõãmacũye quetire wedegɯ jeagɯ, biiro tiiwá: Tɯomasĩrõrã wedewɯ. Wisióre wãmemena, atibúreco macãrãye masĩremena wederiwɯ. 2 Yɯɯ múã pɯtopɯ niigã, “Jesucristoye queti, cũũ curusapɯ diarigue díçure wedeguda” jĩ wãcũwã. 3 Múãrẽ wedegu, tutuhegɯ niiwũ. Bayiró cuigɯ, ñapõpiremena niiwũ. 4 Yɯɯ múãrẽ padeorí boogú, atibúreco macãrãye masĩremena wedeseriwɯ. Teero wedeserono tiigú, yɯɯ wedeseri, Cõãmacũ cũũ Espíritumena cũũ tutuarere ãnorígɯ niiwĩ. 5 Teero tiigú, atibúreco macãrãye masĩremena múãrẽ padeorí tiiríwɯ. Cõãmacũ cũũ tutuaromenape múãrẽ padeorí tiirígɯ niiwĩ.

Cõãmacũ masĩrére Espíritu Santomena tɯomasĩã

6 Teero niipacari, Jesuré ãñurõ padeorápɯre masĩrére wedea. Tee masĩré atibúreco macãrãye masĩré mee niiã; cúãrẽ dutirãye masĩré mee niiã. Cúã máata petiádacua. 7 Ƴsãpe wedera, Cõãmacũye masĩrére wedea. Cũũ masĩré too suguero macãrãpɯ masĩña maniriguere wedea. Atibúreco tiiádari suguero, Cõãmacũ tee yayiórere “biiro tiigúda” jĩ wãcũtoayigɯ. Marĩrẽ netõnéãdarere, marĩrẽ ãmũãsepɯ ãñurõ tiiádarere wãcũyuetoyigɯ. 8 Sícũno atibúreco macãrã dutigú teeré tɯomasĩriyigɯ. Tɯomasĩrã doca, marĩ Ɔpũ ãñunetõjõãgũrẽ curusapɯ sĩãríbojĩya. 9 Cõãmacũye queti jóaripũpɯ teero jóanoã:

Cõãmacũ cũũrẽ maĩrãrẽ ãñuré quẽnoyúeyigɯ.

Sĩcũno ãnaririguere, cũũ tũorĩriguere, cũũ wãcũririguere quẽnoyũeyigu,* jĩĩ jóanoã. ¹⁰ Tee ãñurẽ marĩ masĩririguere Cõãmacũ Espĩritu Santomena marĩrẽ masĩrĩ tiii. Espĩritu Santo niipetire wisiõnetõncãrere, Cõãmacũ tiiádarere masĩpetijãĩ.

¹¹ Marĩ ãpĩ cũũ wãcũrẽre masĩria. Cũũ sĩcũrã cũũ wãcũrẽre masĩqui. Tee tiiróbiro sĩcũno Cõãmacũ wãcũrẽre masĩriqui; Espĩritu Santo dícu cũũ wãcũrẽre masĩ. ¹² Atibũreco macãrã wãcũrẽmena Cõãmacũ marĩrẽ ticoriguere tũomasĩria. Espĩritu Santo Cõãmacũ marĩrẽ ticodiocorigũ wãcũrẽ ticorẽmenape tũomasĩã. ¹³ Ƴsã teerẽ wedesera, Espĩritu Santo “biiro bueya” jĩĩrẽmena wedesea. Ƴsã basiro masĩrẽmena wedeseria. Espĩritu Santo buedutirobirora cũũrẽ cũorãre buea.

¹⁴ Espĩritu Santore cũohégũpeja Espĩritu Santo buerẽre boorĩqui. “Teero jĩĩãmajãrã tiiya”, jĩĩqui. Espĩritu Santo tiiápuremena dícu Cõãmacũyere tũomasĩnoã; “¿diamacũrã niiĩ?” jĩĩ besemasĩnoã. Teero tiigũ, Espĩritu Santore cũohégũ cũũ buerẽre tũomasĩriqui. ¹⁵ Espĩritu Santore cũogũpeja niipetire Cõãmacũyere tũomasĩqui; “¿diamacũrã niiĩ?” jĩĩ besemasĩqui. Cũũrẽna Espĩritu Santore cũohégũpe tũomasĩriqui; “¿diamacũrã tiigãri cũũ?” jĩĩ besemasĩriqui. ¹⁶ Cõãmacũye queti jóaripũpu teero jóanoã:

Sĩcũnopera marĩ Ƴpũ wãcũrẽre masĩriqui.
Sĩcũnopera Cõãmacũrẽ “aterẽ biiro tiiyã” jĩĩ duti-
masĩriqui,†
jĩĩ jóanoã. Marĩpe Cristo wãcũrẽre tũomasĩã.

* 2:9 Isaías 64.4. † 2:16 Isaías 40.13.

3

Cõãmacũrẽ padecoteraye maquẽ

¹ Yáa wedera, múãrẽ Jesuré añũrõ padeorápũre tiiróbiro wedemasĩriwũ. Atibúreco macãrãrẽ tiiróbiro wedewũ. Cristoyere wĩmarãrẽ wedegubiro wedewũ. ² Múãrẽ wĩmarãbiro wisioheregãrẽ wedewũ. Múã wisiorere tũomasĩhẽrã niwũ ména. Sícũ wĩmagũ õpẽã ãpũgũrẽ yaaré ecaróno tiirã, õpẽcóre tĩãcua. Teerora múãrẽ tiiwú. Teerora yũ mecũtígãrẽ wisiorere wederi, tũoríbocu. ³ Múã atibúreco macãrãbiro niicu ména. Múã cãmerĩ ũgora, cãmerĩ ãnadũgahera atibúreco macãrãbiro niicu; cúã booró tiidũgãrãbiro tiicú. ⁴ Múã sĩquẽrã biiro wedesea: “Yũ Pablomena niã”, ãpẽrã “yũ Apolomena niã” jĩã. Teero jĩrã, atibúreco macãrãbiro wedesera tiia.

⁵ ¿Noã niĩ Apolos? ¿Noã niĩ yũ? Ƴsã Cõãmacũrẽ padecoteri basoca niã. Ƴsã wederiguemena múã marĩ Ƴpũrẽ padeowú. Ƴsãcõrõ Cõãmacũ ti-idutĩrere tiiwú. ⁶ Yũ sicato otegú tiiróbiro múãrẽ wedenũcãwũ. Apolos yũ oteriguere oco píogu tiiróbiro múãrẽ buenemoyigu. Cõãmacũpe teeré bũcuári tiiquí. ⁷ Oteré otegú, oco píogu Ƴpatĩ macãrã mee niĩya; Cõãmacũpeja Ƴpatĩ macũ ni-iquí. Cũũrã Ƴsã oteriguere bũcuári tiigú tiiróbiro basocãre padeonemórĩ tiiquí. ⁸ Oterĩ basoca, oco píori basoca sĩcãrĩbíro niĩya. Cõãmacũ cúãrẽ cúã paderiguecõrõ wapatĩgũdaqui. ⁹ Ƴsã Cõãmacũrẽ padecoteri basoca sĩcãrõména padea. Múã cũũye oteré cũorĩ dita tiiróbiro niã.

Teero biiri múã sicawí Cõamacũ tiinucãri wii tiiróbiro niiã. ¹⁰ Cõamacũ yũre buemasĩre ticorémēna wii nũcõmenígũ tiiróbiro múãrē añurõ buenũcãwã. Æpĩ múãrē buenemogã, wiiré tiinemómũãgũ tiiróbiro tiigú tiii. Wiiré padeapura añurõ tiiró booa. ¹¹ Botarí nũcõãri siro, Æpĩ nũcõquẽnõmasĩriqui. Jesucristo botarí nũcõrĩgue tiiróbiro niiĩ. ¹² Jesucristoyere añurõ diamacú buerá oro, plata, apeyé ùtãperi wapapacáremena wii tiinemómũãrã tiiróbiro tiicúa. Æpẽã merẽã buerápe yucũ páaremena, táamena, muĩmena tiinemómũãrã tiiróbiro tiicúa. ¹³ Atibúreco petirí, pecame atiadacu. Tii pecamerã niipetira basocá tiirĩguere baurocá ãñoãdacu. Cõamacũ basocá tiirĩguere jũũrĩ ññagũ, besegú tiiróbiro bese, wapatĩgũdaqui. ¹⁴ Sĩcũ añurõ tiigú, wii wapapacáremena tiinemómũãgũ tiiróbiro niiqui. Cũũ paderigue jũũricu. Netõãri siro, wapatĩnogũdaqui. ¹⁵ Æpĩ cũũ paderigue jũũãdacu. Teero wáari, niipetire cũũ tiirĩgue ditipetijõããdacu. Cũũ sĩcũrã pecamerẽ dutiwitĩwarĩgu tiiróbiro netõgũdaqui.

¹⁶ ¿Múã masĩrii? Múã Cõamacũwii tiiróbiro niiã. Espĩritu Santo múãpũre niiĩ. ¹⁷ Sĩcũ Cõamacũwiire ññaõrĩ, Cõamacũ basirora cũũya wiire ññaõrĩguere ññaõrõ tiigũdaqui. Cõamacũwii añunetõjõãri wii niiã. Múãrã tiiwíi niijãrã tiia.

¹⁸ Wisirĩjãña. Sĩcũ biiro wãcũboqui: “Yũũ atibúreco macãrãye masĩré masĩpetijãã”, jĩĩ wãcũboqui. Teero wãcũgũno masĩhẽgũbiro niijããrõ. Cũũ teero niirĩ, Cõamacũ cũũrẽ añurõ masĩgũ pũtuári tiigũdaqui. ¹⁹ Atibúreco macãrãye

masírē Cõãmacũ ññacoropure teero jĩãmajãre niiã. Cõãmacũye queti jóaripũpũ teero jóanoã: “Cõãmacũ atibáreco macãrãrẽ cúã tiiditómeniremena ññañarõ putuári tiiquí”,* jĩ jóanoã. ²⁰ Aperopure Cõãmacũye queti jóaripũpũre ate jóanemonoã: “Marĩ Õpũ ateré masĩqui: Masĩrí basoca wãcũré bári niiré niiã”,† jĩ jóanoã.

²¹ Teero tiirã, “ñnimena niiã; cúũ biiro tiigú niiĩ” jĩ wãcũrijãrõ booa. Cõãmacũ múãrẽ ãñurõ wáari boogú, niipetirere, niipetirare tiiápudutigũ ticocoyigũ. ²² Yũũ Pablo, Apolos, Pedro, ãsã múãrẽ tiiápura niiã. Atibáreco maquẽ, catiré, diaadare, atitó maquẽ, too síro maquẽ múãrẽ tiiápura niiã. Niipetire múãye niiã. ²³ Múãpe Cristomena niiã. Cristope Cõãmacũmena niiĩ.

4

Cristoye quetire wederã paderigue

¹ Múã ãsãrẽ biiro wãcũrõ booa: “Cristore padecoteri basoca niiĩya; Cõãmacũye quetire too suguero macãrãpũ masĩña maniriguere wedecotera niiĩya”, jĩ wãcũrõ booa. ² Wedecotegũno cúãrẽ dutiarirocõrõ diamacú tiiró booa. Teero tiirã, ãpẽrã cúãrẽ padeoádacua. ³ Múã yũũ paderere beseri, péerogã wãcũpatiria. Queti beserí basoca beseri, wãcũpatiria. Yũũ basiro yũũ tiirere beseria. ⁴ Yũũ paderere wãcũgũ, “ñañarõ tiiátũ” jĩ wãcũria. Teero wãcũripacũ, “ãñurõ paderucua” jĩ besemasĩriga; marĩ Õpũ dícu yũũ tiirere besequi. ⁵ Teero tiirã, ãpẽrã

* **3:19** Job 5.13. † **3:20** Salmo 94.11.

tiirére besesuguerijãña. Marĩ Õpãrẽ yueya. Cũũ putaaatigũ, niipetire basocá masĩña manimíriguere bauanégũdaqui. ãpẽrã apeyenó tiirá wáari, cúã wãcũwarere masĩña maniã. Cõãmacũ teecãrẽ baurocá bauanégũdaqui. Tiibũreco niirĩ, Cõãmacũ niipetirare cúã tiirígue põõtẽõrõ ãñuré ticogũdaqui.

⁶ Yáa wedera, teeré wedegũ, múãrẽ ãñurére boosãgũ wedea. Teero tiigú, Apolos, yũũ ãsãye maquẽmena múãrẽ queoré ticoawũ. Múã Cõãmacũye queti jóaripũ jĩrõbirora queoró tiáro jĩgũ, tee queorére ticoawũ. Teemena múã ateré jĩnemoribocu: “Ûsãrẽ buegũpe múãrẽ buegũ nemorõ ãñurõ buenemoĩ”, jĩribocu sáa. ⁷ Múã ãpẽrã nemorõ ãñurã niiria; masĩnetõnucãrã niiria. Niipetire múã cõoré Cõãmacũ ticorigue dícu niĩã. Cũũ ticorigue niipacari, ¿deero tiirá múã basiro bũaríra tiiróbiro tũgueñaĩ?

⁸ Múã niipetire cõorábiro tũgueñacu. Teero biiri Cõãmacũ tiimasĩre ticorére cõopetírabiro tũgueñacu. Õpãrãbiro tũgueñarã, ãsãrẽ booría. Múã õpãrã niirĩ, nemorõ ãñuniãdacu ãsãrẽ. Múã diamacúrã õpãrã niĩãtã, ãsãcã múãmena dutiapubocu. ⁹ Yũũ biiro tũgueñaã: “Ûsã sããcõããdarabiro niirã tia”, jĩ tũgueñaã. Sããcõãnoãdara watoapũ Cõãmacũ ãsãrẽ Jesús cũũyere wededutigũ beserirare niituropũ cũũrirabiro tũgueñaã. Atibũreco macãrã, ãmũãse macãrã ãsãrẽ ãñanucũcua, “deero wáaadari” jĩrã. ¹⁰ Ûsã Cristoye dícre wederé wapa basocá ãsãrẽ biiro wãcũcua: “Tũomasĩhẽrã, tutuhera, búri niirã niĩya”, jĩ wãcũmicua. Múã basiro

dícu biiro wăcũcu: “Ŭsăcă Cristomena niijĩră, t̃omasĩpetira, tutuara, quioníremena ñňanoră niiă”, jĩ t̃agueňamicu. ¹¹ Sicatop̃ara ũsă ñňañarō netōnucăwă. Atitócăre teerora yapacutĩjăă. Juabóara niiă; oco s̃nidugára niiă; suti cuohéra niiă. Basocă ũsăre ñňañarō páaapeya. Ŭsăya wii peti maniă. ¹² Ŭsă boorénorē sãĩđdara, ũsă basiro bayiró padea. Basocă ũsăre ñňañarō wedeseri, cűăre ũsăpe “ãňurō wáaaro” jĩ sãĩbosáa. Ŭsăre ñňañarō tiirí, teero t̃agueňajăă. ¹³ Basocă ũsăre ñňañarō wedepatiri, cűăre ãňurōmena quěnoă. Atibúreco maquē cűă cōăre tiiróbiro, cűă boohérebro ũsăre ñňăya. Sicatop̃ara doonucărira teerora doorucujăya.

¹⁴ Műăre bobodutĩgu mee jóaa; műăre maĩgű, yuu pōnabiro diamacű wăcũrĩ boogű wedea. ¹⁵ Műă pau diez mil Cristoye quetire buerăre cuomasĩă. Teero pau cuopacări, s̃cũră niĩ műăre wedesuguerigu. Yũră niiă “Jesucristo basocăre netōnégű atirigu niiwĩ” jĩre quetire wedesuguegu. Műă tee quetire t̃horă, cűăre padeonucăwă. Teero tiigű, yuu műă pacũbiro niiă. ¹⁶ Teero tiigű, műăre biiro tiirí boogă: Yũ tiirécutirere ñňacű, tiinũnũseyă. ¹⁷ Yũ teeré boosăgű, Timoteore műă p̃top̃ ticocogu tiia. Cűăre maĩă. Cű yũ macũbiro niigű niĩ. Marĩ Őp̃yere diamacű tiirucúi. Yũ Cristore padeogű tiirécutirere cű műăre wedegũdaqui. Yũ niipetirop̃ niipetira Jesuré padeoré pōnarĩ macărăre wederénocăre wedegũdaqui.

¹⁸ Siquěră műă menamacără biiro wăcũcua: “Ŭsă Pablo nemorō Cōămacũyere t̃omasĩă. Teero

tiigú, cuigu, atiriqui” jĩ wãcũmicua. ¹⁹ Yũũpe “Cõãmacũ boorí, máata múã pũtopũ wáaguda” jĩ wãcũã. Toopú wáagu, teero wedesera wederere masĩgũda. Tee dícare masĩricu. “¿Diamacũrã Cõãmacũ tutuaremena cũũyere tiirára tiii cúã?” jĩ masĩgũda. ²⁰ Cõãmacũ dutiré marĩpũre jeari, marĩ wedeseremena dícu teeré ãñoríã; cũũ tutuaremenape ãñonóã. ²¹ ¿Ñeerẽ tiirí boogári múã? ¿Yũũ múã pũtopũ wáagu, pacũ cũũ põnaré ñañarõ tiirõbirora múãrẽ ñañarõ tiirí boogárite? ¿Maĩremenapere wederi boogárite?

5

Ñañaré tiigũre cõãdutare

¹ Múãmena niirã cúã tiiré queti ãnopú jeatoaa. Biiro tũonóã: Sícũ múã menamacũ cũũ pacũ dúuturigore ãma, namocutiayigu. Biiro tiirénorẽ Cõãmacũrẽ padeohéracã “teero tiirĩjãña; bayiró ñañaré niiã” jĩcua. ² ¿“Ãpẽrã nemorõ niinetõnũcãã” jĩĩgari múã ména? Wãcũpatirono tiirã, múã wãcũpatiriayiro. Wãcũpatirapeja, cũũrẽ cõãbojĩyu; múãmena neãdutiiribojĩyu. ³ Yũũ ãnopú niipacu, yũũ wãcũrémena múã pũtopũ niigũbiro tũgueñaã. Teero tiigú, yũũ wãcũrépũre teero ñañaré tiigũre “cõãrõ booa” jĩĩtoaa. ⁴ Múã neãrĩ, yũũcã yũũ wãcũrépũ múã pũtopũ niiapuguda. Marĩ Õpũ Jesús tutuarecã múãmena niiãdacu. ⁵ Múã teero neãrã, cũũrẽ cõãjãña. Wãtĩrẽ wiyayã, cũũya õpũũrẽ ñañarõ netõrĩ tiirã jĩĩrã. Teero ñañarõ netõgũ, duubóqui. Cũũ teeré duurí, marĩ Õpũ Jesús pũtuaatigu, cũũ yeeripũnarẽ netõnégũdaqui.

⁶ Teero tiirá, “úsãpe ãpẽrã nemorõ niinetõnucãã” jĩrijãña. Múã ateré masĩã: Pã tiirá púuaro jĩrã, pã púuri tiirére wúocua. Cúã péerogã wúoari siro, tee niipetiroꝑũ sesajõãcu. Teerora basocá ñañaré tiirére pẽnicúa. ⁷ Teero tiirá, pẽnirĩ jĩrã, ñañaré tiigũre cõãjãña. Múã teero tiirá, ãñurã pũtuáadacu. Judíoa Pascua bosebũrecore pã púuremena wúoya maniré dícuere yaacua. Wúoya maniré tiiróbiro niirã niã múã. Cristo basirora marĩ ñañaré tiirére cõãgũ, sĩãnórĩgũ niĩwĩ marĩye wapa. Cũũrã Pascua niirĩ, oveja cúã sĩãnórĩgũbiro niĩ. ⁸ Teero tiirá, pã púuri tiirére cõãrãbiro ñañaré tiirére duuáda. Pã púuri tiirére wúoya manirébiro niãda. Teero tiirá, ãñuré tiidugára, tiidítóre manirõ Cristo marĩrẽ tiibosárĩguere useniremena tiáda.

⁹ Yũũ too suguero jóaripũꝑũ biiro jóawũ: “Ñeeapesodeaatiramena bapacũtirijãña”, jĩ jóawũ. ¹⁰ Yũũ teero jóagũ, “atibũreco macãrã ñañaré tiirámena wedeserijãña” jĩgũ mee tiiwá. Múã “ñeeapesodeaatiramena, ugorepiramena, yaarĩ basocamena, weerirare padeorámena wedeseria” jĩrãpeja, atibũrecore cõãwitiwaboĩyu. ¹¹ Yũũ biirope jĩdugagũ tiiwá: “Sĩcũ ‘Jesuré padeóã’ jĩpacu, ñeeapesodeaatigũ niirĩ, cũũmena bapacũtirijãña. Teero biiri ugorepigũmena, weerirare padeogũmena, quetipigũmena, cũmurépigũmena, yaarépigũmena bapacũtirijãña. Cũũnomena sĩcãrĩno yaarijãña”, jĩwũ. ¹²⁻¹³ Yũũ Jesuré padeohérare beseria. Cõãmacũ basiro cúãrẽ bese, diamacũrã wapa tiigúdaqui. Múãmena niirãpere besero booa. Teero tiirá, Cõãmacũye quetĩ jóaripũ jĩrõbirora tiiyá: Múã watoapũ ñañaré

tiigúre cõãjãña.

6

Jesuré padeorá câmerĩ wedesãre

¹ Múã Jesuré padeorá câmerĩ wedesãrã tiiáyiro. Sïcã ãpĩrẽ ñañaré tiiájĩyi. Teero tiiári siro, ¿deero tiirá Jesuré padeohérare queti beserí basocare quënodutíi? ¿Deero tiirá Jesuré padeorápere sũocó, quënodutírii? ² ¿Ateré múã masĩriite? Atibúreco petiári siro, Cõãmacũrẽ padeorá atibúreco macãrãrẽ beseadacua. Múã atibúreco macãrãrẽ beseadara niipacara, ¿deero tiirá teegãrẽ múã basiro quënomasĩrii? ³ ¿Atecãrẽ masĩriite? Atibúreco petiári siro, marĩ ángleare beseadacu. Cúãrẽ beseadara niijĩrã, múãrẽ wáarepere nemorõ quënomasĩrõ booa. ⁴ Múã câmerĩ wedesãrã, ¿deero tiirá Jesuré padeohégure múã quioníremena ññahégũrẽ quënodutíi? ⁵ Múãrẽ boboáro jĩgũ, teero jĩã. Múã câmerĩ wedesãrĩ, ¿múã watoapure sïcã Jesuré padeogú quënomasĩgũno manidójãite? ⁶ Cũãrẽ besedutirono tiirá, múã Jesuré padeorá niipacara, Jesuré padeohéra putope quënodutíra wáacu.

⁷ Múã basiro câmerĩ wedesãrã, bayiró ñañaré tiirá tiiã; múã sïcãrõména niimiãrigue petimasĩrõpejõãcu. Múãrẽ ñañaré tiirére teero tũgueñajãrĩ, nemorõ ãñubocu. Múãyere yaarí, teero ññajãrĩ, nemorõ ãñubocu. ⁸ Múã teero ññajãrõno tiirá, múã basirora Jesucristore padeorá múãya wederare ñañarõ tii, cúãyere yaaajãcu.

⁹ ¿Ateré múã masĩriite? Ñañaré tiirá Cõãmacũ Õpũ niirõpũ jearicua. Wisiríjãña. Ñeeapesodeaatira,

weerirare padeorá Cõãmacũ Õpũ niirõpũ jearicua. Teero biiri wãmosíarira niipacara ãpẽrãména ñeeapera, ãmũã sesaro numiãmena niirãbiro tiirá, numiã sesaro ãmũãmena niirãbiro tiirá Cõãmacũ Õpũ niirõpũ jearicua. ¹⁰ Yaarépira, ugorepira, cãmurépira, quetipíra, tiiditórepira Cõãmacũ Õpũ niirõpũ jearicua. ¹¹ Tíatopũre múã siquẽrã teerora tiirécãtimirira niiwã. Teero tiirí siro niipacari, Cõãmacũ múã ñaãnaré tiirére coserígu niiwĩ; múãrẽ cãũ põna niirĩ tiirígu niiwĩ. Marĩ Õpũ Jesuména, Espíritu Santomena Cõãmacũ múãrẽ “ãñurãrã niĩya” jĩ ñaqui.

Múãye õpũũrĩ Cristoya õpũũmena cãmeyioa

¹² Múã siquẽrã biiro wedesecu: “Marĩ tiidugárere tiimasĩã”, jĩcu. Teerora niiã, niirõpeja. Apetó tiiró, marĩ tiidugáre marĩrẽ tiiapuricu. “Marĩ tiidugárere tiimasĩã” jĩrẽ diamacú niipacari, marĩ tiidugáre marĩrẽ dutirijããrõ. ¹³ Apeyé cãã wedesere diamacú niiã: “Yaaré páaga maquẽ tiirigue niiã; páagape yaaré boocú”. Cõãmacũpe tee pũaróũre petirí tiigúdaqui. Apeyepé diamacú niiria. Cõãmacũ õpũũrĩrẽ tiigú, ñeeapesodeaatiadari õpũũrĩrẽ tiiriyigu. Marĩye õpũũrĩ Jesús booró tiiadare õpũũrĩ niiã. Jesupé teeõpũũrĩ Õpũ niĩ. ¹⁴ Cõãmacũ Jesuré masõrigũ niiwĩ. Teerora cãũ tutuaremena marĩcãrẽ masõgúdaqui.

¹⁵ ¿Ateré múã masĩriite? Múãye õpũũrĩ Cristoya õpũũmena cãmeyioa. ¿Marĩ Cristoya õpũũrẽ ñeeape wapatári basocoya õpũũmena cãmeyioadari? Ti-irídojãã. ¹⁶ ¿Atecãrẽ masĩriite? Ëmũ ñeeape wapatári basocomena niigũ, cãã pũarã sicaõpũũ

tiiróbiro putuácuá. Cõãmacũye queti jóaripũpu tee maquẽ jóanoã: “Cũã puarã sicaõpũũ tiiróbiro putuáadacua”,* jĩ jóanoã. ¹⁷ Teerora sũcã sĩcũ Jesucristo marĩ Õpũmena niigũ, cũũ wãcũrémena cũũmena cãmeyioqui.

¹⁸ “Ãpẽrãrẽ ñeeapedugamiga” jĩ wãcũrõno tiigũ, teeré dutiwáya. Apeyé marĩ ñañaré tiiré marĩye õpũũrĩrẽ ñañorĩcu. Marĩ ñeeapesodeaatirape, marĩye õpũũrĩ petire ñañorã tiia. ¹⁹⁻²⁰ ¿Múã masĩriite? Marĩrẽ Cõãmacũ Espíritu Santore ticorigũ niiwĩ. Marĩye õpũũrĩ Espíritu Santoya wiibiro niĩã. Cũũ marĩmena niĩ. Cõãmacũ wapapacáremena marĩrẽ wapatírigũ niiwĩ. Teero tiirã, marĩye õpũũrĩmena marĩ booró tiimasĩña maniã. Marĩye õpũũrĩ, marĩ wãcũrẽ Cõãmacũye niĩã. Marĩye õpũũrĩmena añurẽ tiíada, ãpẽrã Cõãmacũrẽ añurõ wãcũãrõ jĩrã.

7

Nũmocũtire maquẽ

¹ Mecãtígãrẽ mũã jóaripũpu sãĩñáriguere yũũgũda. Nũmocũtiheri, añujãã, añurõpeja. ² Teero niipacari, nũmocũtihera noo booró ñeeapesodeaatibocua. Teero tiirã, mũũã cúãcõrõ nũmocũtiro booa. Numiãcã cúãcõrõ manũcũtiro booa. ³ Ɔmũ cũũ nũmoména añurõ niĩãrõ. Coocã cũũmena teerora niĩãrõ. ⁴ Manũcũtigore cooya õpũũ dícu niiria; coo manũ booróbirora cũũmena niirõ booa. Coo manũcãrẽ cũũya õpũũ dícu niiria; cũũ nũmo booróbirora coomena niirõ booa. ⁵ Cũã biiro tiíaro: Numiõ coo manũ coomena niidũgari, yũũaro. Cũũcã coore yũũaro. Apetó tiirã, cúã

* **6:16** Génesis 2.24.

biiro cãmerĩ jĩbocua: “Marĩ tiirucúrobiro tiirijãada ména; Cõãmacũpere súubuseada”, jĩ wedesebocua. Cũã “noquẽ burecori súubuseada” jĩ quẽnoãri siro, súubusecua. Súubuseari siro, too suguero niirecutiarobirora manãmena, numoména niiãrõ. Teero tiihéri, cũã wãcũtutuheri, Satanás ñañaré tiidutĩboqui. Āpẽrãména noo booró ñeeaperi tiibóqui.

⁶ YHH múãrẽ teeré dutirébiro jĩgũ mee tiia. “Múã teero tiiri, ãñuãdacu” jĩgũ, teero jĩã. ⁷ YHH biiro wãcũã: YHH múã niipetirare yHH tiiróbiro numomanirã niirĩ boomíga. Cõãmacũpe basocácõrõrẽ cũã tiiádarere cũũrigũ niiwĩ. Āpẽrãrẽ numomanidutigũ, manãmanidutigũ cũũrigũ niiwĩ. Āpẽrãpére numocutidutigũ, manãcutidutigũ cũũrigũ niiwĩ.

⁸ Mecütigã múã numomanirãrẽ, manãmanirãrẽ, wapewia numiãrẽ jĩgũda. Múã yHH tiiróbiro numocutihéri, manãcutihéri, ãñuniã. ⁹ Ūmũã numiãmena niidugara nũcãhẽrãno numocutiaro. Numiãcã teerora manãcutiaro. Cũã numocutiri, manãcutiri, nemorõ ãñuã. Teero tiirá, cũã numiãmena, ũmũãmena niidugare dícsure wãcũricua.

¹⁰ YHH wãmosíarirare biiro dutia: Ate marĩ Ōpũ dutiré niiã; yHH dutiré mee niiã: Numiõ coo manũrẽ cõãrijããrõ. ¹¹ Cõãgõ, sícõrã putuáaro; o coo manũ niimirigũmena quẽnoãrõ; cũũmena niiãrõ sũcã. Ūmũcã teerora cũũ numorẽ cõãrijããrõ.

¹² Āpẽrãrẽjã yHH wãcũrére biiro jĩgũda. Ate wãcũré marĩ Ōpũ yHure wederé mee niiã. Apetó tiigú, sícũ múã menamacũ Jesuré padeohégore numocutiboqui. Coo cũũmena niirucudugari,

cõãrijããrõ. ¹³ Teerora sũcã padeohégure manucutigocã coomena cũũ niirucudugari, cõãrijããrõ. ¹⁴ Padeohégure numo coo Jesuré padeoré wapa coo manucã Cõãmacũ añurõ tiinórigu niiqui. Teerora padeohégo manu cũũ Jesuré padeoré wapa cũũ numocã Cõãmacũ añurõ tiinórigu niico. Teero tiirá, cũã põna Jesuré padeohéra põna tiiróbiro niiricua. Teero tiigú, Cõãmacũ cũã põnarẽ añurõ tiiqui. ¹⁵ Jesuré padeohégureno cũũ numorẽ cõãdugagu, cõãjããrõ. Jesuré padeohégocã coo manurẽ cõãdugago, cõãjããrõ. “Yũre cõãrijãña; yũmena niijãña”, jĩmasĩña maniã. Cõãmacũ marĩrẽ cãmerĩquẽrõ manirõ niirecutiri booi. ¹⁶ Jesuré padeogó coo manurẽ Jesuré padeohégure “yũmena niigũ, padeogúdaqui” jĩmasĩña maniã. Teerora sũcã Jesuré padeogúcã cũũ numo Jesuré padeohégore “yũmena niigõ, padeogódaco” jĩmasĩña maniã.

¹⁷ Tee biipacari, ateré yũ niipetiro macãrã, Jesuré padeoré põnarĩ macãrãrẽ dutia: Múãcõrõ Cõãmacũ múãrẽ sicato cũũ põna putuári tiirírobirora atitócãrẽ teerora niirõ booa. ¹⁸ Cõãmacũ ãpẽrãrẽ cõnerígure yapa macã caseróre widecõãnorirare cũũ põna putuári tiibóqui. Cũã widecõãnorira niĩãrõ. Widedcõãñoña manirãrẽ cũũ põna putuári tiirícãrẽ, teerora widecõãñoña manirã niĩãrõ. ¹⁹ Widedcõãnorigu niirĩ, o widecõãñoña manigú niirícãrẽ, wapamanĩã. Cõãmacũ booró tiirẽpe wapacutínetõncãã. ²⁰ Niipetira Cõãmacũ cũãrẽ sicato cũũ põna putuári tiirító cũã niisugueriobirora niirucujãrõ booa.

21 Dutiapenori basocare* Cõãmacũ cũũ põna putuári tiiri, cúã dutiapenorere wãcũpatirijããrõ. Apetó cúãrẽ dutirá “wáaya” jĩĩrĩ, witijõããrõ. 22 Cõãmacũ marĩ Õpũ Jesuré padeodutígu múãrẽ beserígu niwĩ. Teerora sícũ besenũcãritore, dutiapenori basocũ niirígu niwĩ. Atitóre biiro niã: Teero dutiapenori basocũ niipacũ, Jesuména niijĩgũ, dutiaperere witirígu tiiróbiro niiqui. Jesuyé maquẽrẽ padequi. ãpĩ cũũ besenũcãritore, dutiapenoña manigũ niirígu niwĩ. Atitóre Cristore padecoteri basocũ tiiróbiro niiqui sãa. 23 Cõãmacũ múãrẽ wapapacãremena wapatírigu niwĩ. Teero tiirá, ãpẽrã dutiapenori basoca tiiróbiro niirijãña. 24 Cõãmacũ sicato besenũcãrito, múã niirecutirirobirora niijãña. Cũũmena ãñurõ niĩña.

25 Wãmosíaherare marĩ Õpũ dutiré maniã. Marĩ Õpũ yũure bóaneõ ññarémãna múãrẽ yũũ wederere tũorí tiirígu niwĩ. Teero tiigú, yũũ wãcũrepere wedegũda. 26 Biiro wãcũã: Atitóre pee ññarõ netõré niã. Teero tiigú, sícũ cũũ niiróbirora putuájããrõ. 27 Nũmocutígu coore cõãrijããrõ. Nũmomanigũ nũmo ãmaãrijããrõ. 28 Nũmocutígu Cõãmacũrẽ netõnũcãgũ mee tiĩ. Numiõcã wãmosíago, Cõãmacũrẽ netõnũcãgõ mee tiyo. Teero niipacari, wãmosíarirare cúã catirí bũrecorire pee ññarõ netõré niã. Yũũ cúã ññarõ netõrére boosãrimiga.

29 Yãa wedera, yũũ múãrẽ ateré wededugaga: Atibãreco petiádarõ péero dusaa. Teero tiirá,

* 7:21 Pecasãyemena “esclavos” niĩya.

mecũãmena numocutira numomanirã tiiróbiro niirõ booa. ³⁰ Boorituari basoca boorituahera tiiróbiro niirõ booa. Usenirãcã tusahera tiiróbiro niirõ booa. Apeyenó sãirã cúãye niidoaadarere tiiróbiro tugueñarijããrõ. ³¹ Atibúreco maquẽmena añurõ netõrã tee dícare wãcũrijããrõ. Atibúreco maquẽ marĩ ñnaré ditiwaro tiia.

³² Múãrẽ wãcũpatiro manirõ niirĩ boogá. Numomanigũ marĩ Õpũye maquẽrẽ bayiró wãcũqui, Jesucristo usenirĩ boogú. ³³ Numocutigupe atibúreco maquẽrẽ bayiró wãcũqui, cũũ numorẽ usenirĩ boogú. ³⁴ Cũũ numo, teero biiri Jesucristo usenirĩ boogú, cũũ tiidugáre puaró niicu. Numiãcãrẽ teerora niiã. Manumanigõ marĩ Õpũye maquẽrẽ bayiró wãcũco. Cooya õpũãmena, coo wãcũrẽmena Cõãmacũ booró tiidugáco. Manucutigope atibúreco maquẽrẽ bayiró wãcũco, coo manurẽ boosãgõ.

³⁵ Yũũ múãrẽ añurẽ boosãgũ wede, jóacoa. Múã tiirere cãmotádugariga. Teero tiirõno tiigú, múãrẽ añurõ niirĩ boogá. Teero biiri marĩ Õpũye dícare wãcũrĩ boogá.

³⁶ Sícũ cũũ macõ bucũó wáari ññagũ,† biiro wãcũqui: “Yũũ macõrẽ añurõ tiiríga; coo manucutiri, añubocu”, jĩĩ wãcũqui. Teero jĩĩgãno numicũãrõ. Teero tiiré ññaré tiiré mee niiã. ³⁷ Apípéja cũũ añurõ wãcũãri siro, “yũũ macõrẽ numicũricu” jĩĩqui. Cũũ teero tiidugáre añuniã. Yũũ macõ manucutirijããrõ jĩĩgũ, añurõ tiigú tiiquí. ³⁸ Biiro niiã: Numicũgũ añurõ tiigú tiiquí. Numicũhẽgãcã toorá añunemorõ tiiquí.

† **7:36** Apepũ biiro tũonõã: Sícũ cũũ numo niigõdo bucũó wáari ññagũ, ...

39 Marĩrẽ dutirẽ biiro niiã: Manucutigo coo manu catiri, cũmema niirucujããrõ. Cũu diari siro, coore cãmotáre manirĩ, coo tũsagúmena manucutimasĩco. Cũu Jesuré padeogú niiãrõ.
40 Yũũpe biiro wãcũã: Coo ãpĩmẽna dúutuhego, nemorõ useniremena niico. Yũũcã Espĩritu Santore cõojĩgũ, teero wedesea.

8

Weerirare wáicũ diirẽ titoré maquẽ

1 Yũũ mecútĩgãrẽ apeyé múã sãĩnãriguere yũũgũda. “¿Wáicũra dii cũã weerirare ticoariguere yaajãrõ booi?” jĩĩriguere yũũgũda. “Weerirare cũã padeoré wapamanĩã; teeré masĩtoaa”, jĩĩcu múã. Teerora niiã, niirõpeja. Teero jĩĩrã, biiro jĩĩrã tiicú: “Usãpeja ãpẽrã nemorõ masĩnetõnũcãã”, jĩĩãmajãrã tiia. Marĩ cãmerĩ maĩrã, biirope tiicú: ãpẽrãrẽ tiiapucu, Cõãmacũrẽ padeonemóãrõ jĩĩrã.
2 “Masĩnetõnegũ niiã” jĩĩgũno ãñurõ peti masĩgũ mee niiqui. “Biirope ãñurõ masĩrõ boocú”, jĩĩmasĩriqui. 3 Cõãmacũ cũũrẽ maĩgũrẽ masĩtoaqui.

4 Wáicũra dii cũã weerirare ticoariguere maquẽpere biiro wedegũda: Marĩ masĩã: Cũã weerira wapamanĩcua; Cõãmacũ sĩcũrã niiqui.

5 ãpẽrã cũũrẽ padeohẽra paũ cõãpõnapere padeocúa. Ñmũãsepũ niirãrẽ, atibãrecopũ niirãrẽ padeocúa. Cũãrẽ marĩ Cõãmacũrẽ padeoróbiro tũgueñacua. “Marĩ õpãrã niĩya”, jĩĩcua. 6 Marĩpe ateré masĩã: Cõãmacũ marĩ Pacũ sĩcũrã niiqui. Cũũ niipetire atibãreco maquẽrẽ bauanéyigu. Marĩ cũũ põna cũũ dutiró tiãdara niiã. Jesucristo sĩcũrã

marĩ Ōpũ niĩ. Cũũmenarã niipetire bauanénoriro niiwũ. Marĩcãrẽ cũũmena niirĩ tiirĩgu niiwĩ.

⁷ Niipetira Jesuré padeorá teeré masĩriya. Cũã sĩquẽrã too sũgueropũ weerira díçure padeomíwã. Mecãtigãrẽ weerirare ticoarigue diiré yaara, bi-iro wãcũcua: “Teeré yaara, weerirare padeorá tiia”, jĩcua. Padeobayíhera yaara, wapa çorá ti-iróbiro tũgueñacua. Teeména cũã wãcũrere ñañocúa. ⁸ Marĩ yaaré, marĩ yaaherecã marĩrẽ Cõãmacũrẽ masĩrĩ tiinemória. Marĩ yaara, nemorõ ãñurã wáaricu. Yaahera, ñañarã wáaricu. ⁹ Teero niipacari, ãñurõ tiiyá múã. “Niipetirere yaamasĩã” múã jĩrémena ãpĩ ãñurõ padeobayíhegure ñañaré tiirí tiirijãña. ¹⁰ Biiro niĩã: Mũũ “cũã weerirare wapamaníã” jĩmasĩpacũ, cũã weerigure súbusepeoropũ yaagu wáabocu. Æpĩ padeobayíhegu mũũ teero tiirére ññaboqui. Mũũrẽ ññacũgũ, cũũcã weerirare ticoariguere yaagu wáaboqui. ¹¹ Mũũ masĩpacũ yaagu, padeobayíhegupere “yũũ ñañaré tiigú tiigá” jĩ wãcũrĩ tiigú tiia. Cristo cũũcãrẽ diabolosarigu niiwĩ. Mũũ yaarémena cũũ padeorére ñañorĩ tiibuyérijãña. ¹² Ateména pũtuáa sáa: Múã padeobayíhegure ñañaré tiibuyéra, Cristorena ñañaré tiirá tiia. ¹³ Teero tiirá, marĩ yaarémena marĩya wedegu padeobayíhegure ñañaré tiirí ti-irá, diamacũrã wáicũra diiré yaanemorijãrõ booa, cũũrẽ ñañaré tiibuyéri jĩrã.

9

Apóstoles cũã wederémena wapatá, yaamasĩcua

1 Y_hcã Jesús cũyere wededutigu beserigu niiã. Æpêrã cũ beserira tiiróbiro tiimasĩã. Y_hcã marĩ Òpũ Jesuré ññawã. Múãrẽ marĩ Òpũye quetire wedewu. Múã teeré tuo, padeowú. Teero tiirã, y_h Jesús beserigu niirere masĩã. 2 Æpêrã y_hre “cũ Jesús cũyere wededutigu beserigu mee nii” jĩrã niicua. Múãpeja teero jĩria. Y_h múãrẽ Jesuyé maquẽrẽ wederi siro, padeowú. Teero tiirã, múã ãpêrã nemorõ y_hre “Jesús cũyere wededutigu beserigu nii” jĩmasĩã.

3 Æpêrã y_hre wedepatira, “cũ Jesús beserigu mee nii” jĩcua. Cúãrẽ biiro y_ha: 4 Y_h Jesús beserigu niijĩgũ, y_h buerere tuorãre “ecayã y_hre” jĩmasĩã. 5 Y_hcã ãpêrã Jesús beserira, Jesús baira, teero biiri Pedrobirora y_h tiirĩ, ãñubojĩyu. Cúã nũmosãnumiã Jesuré padeorãre cúãmena néewaya. 6 ¿Deero wãcũĩ múã? ¿Ûsã dícu Bernabé, y_h Jesuyé quetire wederã yaacatidugara, padedumasĩrigari? 7 ¿Surara cũ yaarere cũ basiro wapatĩgari? Wapatĩriqui. ¿Usere oterĩ basocu teeducare yaarigari? Yaaqui. ¿Oveja coterĩ basocu oveja òpẽcóre bipegú sñirĩgari? Sñiquĩ. 8 Y_h tee queorẽmena wederi, y_hre “basocã wãcũrẽ dícare wedei” jĩrijãña. Moisére dutiré cũuriguecã teeré jóanoã. 9 Tee dutirẽpãre biiro jóanoã: “Wecu trigore wãñiãrĩ, useropu tuusãri betore tuusãrijãña. Yaadugagu, yaaaro”, jĩ jóanoã. Cõãmacũ teeré jĩgũ, wecuã dícare jĩgũ mee tiiyĩgu. 10 Cũ teeré jĩgũ, ùsã cũyere quetire wederãre queorẽmena wedegu tiiyĩgu. Ditare coamatõsuguegu, ãpĩ trigore wãñiãgú “tiidita oteré ducare ñeeãdacu” jĩrã, padecua.

11 ʘsã otenucãrira tiiróbiro Jesuyé maquẽrẽ múãrẽ wedenucãwã. Otegu tee oteré ducare ñeerõbirora múãcã ʘsã bueré wapa apeyenó múã cuorére péero ʘsãrẽ ticori, añuniã. 12 Múã ãpẽrã múãrẽ bueráre teero ticojãcu. ʘsãpereja nemocú.

“ʘsãrẽ ticoya” jĩmasĩpacara, “ticoya” jĩria. Teero jĩrõno tiirá, teero nucãjãwã. Biiro wãcũwã: “Marĩ sãirĩ, Cristoye quetire booribocua”, jĩ wãcũwã. 13 ¿Ateré múã masĩriite? Cõãmacũwiipũ paderĩ basocá Cõãmacũrẽ padeorá yaaré nécati cũĩriguere yaacua. Teerora tiiwiipá wáicurare sãrõpũ paderácã tee diiré yaacua. 14 Cúã tiiróbiro Jesuyé quetire wederácãrẽ “cúã tee wederemena wapatáyaaro” jĩrigũ niuwĩ marĩ ʘpũ. 15 Teero jĩpacari, yũ sĩcãrĩ “ticoya yũre” jĩricu. Mecãtigãrẽ múãrẽ apeyenó tiodutigũ mee teero jóaa. Bayiró jubóarera diadugapacu, múãrẽ yũ wederé wapa yaaré sãirĩcu.

16 Yũ Jesuyé quetire wedegú niijĩgũ, “ãpẽrã nemorõ añugũ niã” jĩmasĩria. Tee Cõãmacũ yũre padedutire niã. Yũ teeré wedeheri, yũre ñañanibocu. 17 Yũ boorémema wedegũ doca, wapatábojĩyu. Cõãmacũ yũre wededutiripeja, cũ yũre cũĩrigue dícare tiigũ tia. 18 Teero tiiró, yũ añurõ ʘsenire yũ wede wapatárebiro niicu. Yũ wapaséro manirõ netõnére quetire basocáre wederemenape añurõ ʘseniã. Jesús beserigũ niijĩgũ, “wederé wapa ticoya yũre” jĩmasĩpacu, jĩria.

19 Paũ Cristore padeorĩ boosãgũ, biiro tũgueñaã: Sĩcãrẽ padecotegũ niiripacu, yũ basiro niipetirare padecotegũ tiiróbiro tũgueñaã. 20 Judíoa pũtopũ niigũ, cúãrẽ Cristore padeorĩ boosãgũ, cúã

tiiróbirora tiia. Y_{HH} Moisére dutiré cūiriguemena niiripac_H, tee dutirémēna niirã p_utop_H wáagu, cúã tiiróbiro tee dutirére tiia. Cúãrē Cristore padeorí boosãgū, teero tiia. ²¹ Tee dutirémēna niihērã p_utop_H wáagu, cúãrē Cristore padeorí boosãgū, tee dutirémēna niihēgūbiro niiã. Teero niipac_H, “Cõamacū dutirére tiihég_H niiã” jīīgū mee tiia. Y_{HH} Cristo boorére tiidugág_H niijīgū, Cõamacū dutirémēnape niiã. ²² Y_{HH} padeobayíheramēna niigū, cúãrē Cristore padeonemórí boogú, cúãbirora tiia. Ateperé tiinemóã sūcã: Niipetirare “¿deerope y_{HH} tiirí, netõdugámíi cúã?” jīīgū, cúã tiirucúrobirora tiia. ²³ Tee niipetirere tiia, niipetiro macãrã Jesuyé quetire tuoáro jīīgū. Teero tiigú, y_{HH}cã cúãmenarã Cristo ticoadarere ñeegūdacu.

²⁴ Múã masĩã: Cuturó_H wáara, niipetira cutucúa, “¿noãpé cutubayínemoĩ?” jīirã. Niipetira cutupacára, sícūrã wapatáqui. Múãcã Cõamacū ticoadarere wapatádugara, cuturí basoca tiiróbiro tutuaremena Cõamacū boorépere tiiró booa. ²⁵ Niipetira cúã cutuádari suguero, bayiró cutubuécua. Too suguero_H cúãye õpũũrĩrē ñañoríguere duujãcua. Cúã pũũmena tiirí betore wapatádugara, teero tiisuguécua. Tiibeto máata bóajõãcu. Marĩ ñeeãdarepeja petirícu. ²⁶ Teero tiigú, y_{HH} cuturí basocú capea ññahēgū tiiróbiro noo booró tiiría. Cãmerĩquēri basoc_H añurõ cãmerĩquēmasĩhēgū cū booró tiijãqui. Y_{HH}peja cūũbiro tiidugáhe_H, y_{HH} tiíadarere añurõ wãcūsuguea. ²⁷ Yáa õpũũrē quēnojeádutigu, ñañaré tiidugárere n_{HH}cãjãã. Yáa õpũũ y_{HH}re dutiria;

yꝝ basiro yáa õpũrẽ dutia. Teero tiiriatã, Jesuyé quetire ãpẽrãrẽ wedegú niipacu, Cõamacũ ññacoropũre ñañarõ putuábocu.

10

Weerirare padeorijãña

¹ Yáa wedera, múârẽ ateré múã masĩrĩ boogá: Niipetira ùsã ñecūsũmuã õmeburuá doca niiyira. Niipetira Día Oco Sõarímaarẽ tĩãwayira. ² Niipetira “Moisémena niia” jĩrẽre ãñorã, õmeburuáre nꝝnꝝ, tiimaarẽ tĩãwayira. Cúã õmeburuáre nꝝnꝝ, tiimaarẽ tĩãwariguemena wãmeõtinorirabiro putuáyira. ³ Niipetira maná wãmecatirigue Cõamacũ ticoriguere yaayira. ⁴ Niipetira oco Cõamacũ ticoriguere sĩniyira. Tee oco ùtãgãpu witiyiro. Tiigá ùtãgã Cõamacũ ticoriga niiyiro. Cristora tiigabiro niĩ. Cúã noo wáaro cúãmena niiyigu. ⁵ Cõamacũ cúãrẽ teero tiipacári, cúãpe cúãrẽ usenirĩ tiiriyira. Cúãrẽ netõnucãrĩ ññagũ, paure yucu manirõpu diari tiiyigu.

⁶ Cúãrẽ teero wáarigue marĩrẽ queoré ticoré niia. Marĩrẽ cúã tiiríobiro ñañarére ugaripéarijããrõ jĩrõ, teero wáyairo. ⁷ Teero tiirã, cúã sĩquẽrã tiiríobiro weerirare padeorijãña. Cõamacũye queti jóaripũpu cúã tiiriguere jóanoã: “Cúã yaa, sĩni, too síro cúã booró bosebureco tiinucáyira”,* jĩ jóanoã. ⁸ Marĩpeja sĩquẽrã cúã tiiríobiro noo booró ñeeaperijããda. Cúãcã teero tiirigue wapa sicaburecore veintitrés mil diayira. ⁹ Teero biiri sĩquẽrã cúã tiiríobiro marĩ Õpũrẽ cúari tiirijããda.

* **10:7** Éxodo 32.6.

Cúãcã teero tiirígue wapa paꝯ ãñaã bacasiãnoyira.†
 10 Teero biiri sũcã cúã siquẽrã Cõãmacũrẽ wedepatirobiro wedepatirijãña. Cúãcã wedepatirigue wapa ángele sãdutinorigu cúãrẽ sãyígu.‡

11 Atibúreco petiwáro tiia. Teero tiigú, Cõãmacũ marĩ atitó macãrãrẽ masĩdutigu, cúãrẽ teero tiiyígu. Cũũ cúãrẽ wáariguere jóadutirigu niwĩ, marĩrẽ cúã tiiróbiro tiirijããrõ jĩgũ, cúãrẽ wáariborora marĩrẽ wáari jĩgũ. 12 Teero tiigú, sũcũ “yꝯꝯpeja ãñurõ padeogú niiã; ñañaré tiiría” jĩ wãcũgũno ãñurõ tꝯomasĩña, ñañaré tiiri jĩgũ. 13 Apetó múã ñañaré tiidugácu. Múã dícare teero wáaricu; niipetirapure teero wáacu. Cõãmacũpe múãrẽ tiápurucugu niijĩgũ, múã nocõrõ nucãrẽre masĩjĩgũ, múãrẽ ñañaré tiidugánemore jeari tiiríqui. Ñañaré tiidugáre jeari, Cõãmacũ múãrẽ tutuare ticogũdaqui, ñañaré tiirijããrõ jĩgũ.

14 Teero tiirá, yꝯꝯ maĩrã, múã cúã weerirare padeorijãña, ñañarõ wáari jĩrã. 15 Múã ãñurõ masĩrã niiã. Teero tiirá, múã basiro yꝯꝯ wedeserere “diamacú niiã” o “merẽã niiã” jĩãdacu. 16 Marĩ bocara, sñirí bapa sñiãdari suguero, Cõãmacũrẽ usenire ticoa. Tiibapare sñirã, “Cristoye dí marĩrẽ õmayudibosariguemenarã marĩ cũũmena niiã” jĩdugara tiia. Pãgãrẽ bato yaara, “Cristoya õpũũ cũũ diari õpũũmenarã marĩ cũũmena niiã” jĩdugara tiia. 17 Marĩ sicagá maquẽ pãrẽ yaaa. Teero tiirá, marĩ paꝯ niipacara, sicaõpũũ tiiróbiro niiã.

† 10:9 Números 21.5-6. ‡ 10:10 Números 16.41-49.

18 Israelya pōna macārārē wācūña. Cúã Cõãmacūrē padeorá, wáicurare sãpéocua. Tee diiré yaara, “Cõãmacūmena niiã” jĩrã tiicúa. ¹⁹ ¿Deero jĩdugagu tii yuu teeména? “Wáicura dii cúã weerirare ticoariguere marĩ yaara, weeriramina niiãdacu”, ¿jĩdugagu tiigári? “Weerira caticua”, ¿jĩdugagu tiigári? Jĩria. ²⁰ Biirope jĩdugagu tiia: Cõãmacūrē padeohéra cúã weerirare wáicura diiré ticora, Cõãmacūrē ticora mee tiiya; wātĩãpere ticora tiiya. Múãrē wātĩãmena niirĩ booría. ²¹ Marĩ Ōpūrē padeorãmena vinorē sñirã, pãrē yaara, marĩ Ōpūrē padeorére wiyará tiia. Teeré yaaarira wātĩãyere sñi, yaaro booría. ²² Marĩ Ōpūrē doeri tiidugáricu. Cũũ marĩmena cúari, marĩ cũũmena sĩcãrĩbáricu; tutuagu niiqui.

Marĩ booró tiirá, ãpērãrē maĩrĩbocu

²³ Múã siquērã biiro wedesecu: “Marĩ tiidugárere tiimasĩã”, jĩicu. Teerora niiã, niirõpeja. Apetó tiiró, marĩ tiidugáre marĩrē tiiapuricu. “Marĩ tiidugárere tiimasĩã” jĩrē diamacú niipacari, teepé ãpērãrē Cõãmacūrē añurõ padeorí tiiricu. ²⁴ Múãye dícare wãcũrijãrõ booa; ãpērãyé niiãdarecãrē wãcũrõ booa.

²⁵⁻²⁶ Cõãmacũye queti jóaripũpu biiro jóanoã: “Niipetire atibúrecopu niiré marĩ Ōpũye niiã”, § jĩ jóanoã. Teero tiirá, yaaré dúaropu dúarere noo booró sãĩ, yaaya. “¿Weerirare súubusepeoarigue dii niĩ?” jĩ sãñãrijãña, wapa cõorá tũgueñarĩ jĩrã.

²⁷ Apetó tiigú, sĩcũ Jesuré padeohégũ múãrē cũũ putopu yaadutiboqui. Múã cũũ putopu wáadũgara,

niipetire cū̄ ecarére yaaya. “¿Ate deero tiiárigue dii niĩ?” jĩ sãĩñarijãña, wapa c̄orá t̄gueñarĩ jĩrã. ²⁸ Toopú niirĩ, ãp̄erã múãrẽ biiro jĩbocua: “Ate weerirare cū̄ ticoarigue dii niĩã”, jĩbocua. Múã cū̄ padeorére ñañorĩ jĩrã, tee diiré yaarijãña, wapa c̄orá t̄gueñarĩ jĩrã. ²⁹ Múãye maquērẽ wederia. Múã yaara, ñañarõ t̄gueñaricu. Cū̄ t̄gueñare maquērẽ wedeḡu tiia. “Yaaya maniréno niĩã”, jĩ t̄gueñacua.

Múã ȳure sãĩñábocu: “¿Deero tiirã ãp̄erã t̄gueñaremena ũsãpe ũsã yaaduḡarere yaarigari? ³⁰ ũsã yaarére Cõamacūrẽ ũsenire ticori, ãp̄erã ũsã yaarére merẽã jĩmas̄ricua”, jĩbocu. ³¹ Ȳupeja múãrẽ biiro wedea: Marĩ yaarémena, marĩ s̄nirémena, marĩ booró tiirémena Cõamacūrẽ ũsenirĩ tiiáda, ãp̄erãcã Cõamacūrẽ “ãñunetõjõã” jĩrã. ³² Múã tiirémena s̄c̄unorẽ ñañaré tiiẽñorijãña; niipetira Cõamacū p̄onarẽ, judíoare, judíoa niih̄erãrẽ ñañaré tiiẽñorijãña. ³³ Ȳucã teerora tiia. Niipetire ȳu tiirémena niipetirare ãñurõ tiid̄ḡáa. Niipetira netõnérĩ boogú, cúãye niĩadarere boosãã; ȳupeja yée dícare ãmaãria.

11

¹ Múãcã ȳu Cristore n̄n̄n̄rõbirora teeré ññacũ, ȳure n̄n̄ñã.

Numiã Jesurẽ padeorã neãrõp̄u tiirẽ maquẽ

² Múã ȳu tiiriguere teero wãcũpetirucujããyiro. Ȳu múãrẽ buerigüecãrẽ diamacú tiiáyiro. Teero tiigú, múãmena ȳu bayiró ũseniã. ³ Apeyeré ateré múãrẽ mas̄rĩ boogá: Cristo niipetira ãmãã sotoa niĩ. ũm̄pe cū̄ n̄mo sotoa niĩ.

Cõãmacũ Cristo sotoa niĩ. ⁴ Ɔmũ sũubusegu, cũũya dupupũ sapeare pesarijãrõ booa.* Cũũ Cõãmacũ wededutirere wedegu, teerora pesarijãrõ booa. Pesagũpeja bobooro tiigũ tiiquĩ. Cũũ teero tiigũ, marĩ Ɔpũ Jesucristore quionĩremena padeorĩqui. ⁵ Numiõpeja sũubusego, cooya dupupũ suti caserore pesaro booa. Coõ Cõãmacũ wededutirere wedego, teerora tiirõ booa. Pesahegopeja bobooro tiigõ tiicõ; marĩ Ɔpũ Jesucristore quionĩremena padeorĩco. Põare sũa pedenorigo tiirõbiro niico. ⁶ Sĩcõ numiõ pesarĩ casero pesahego, sica diamacũrã coõ põare sũacõãjããrõ. “Yũure sũapetiatã, o pedeata, bobooro tũgueñabocu” jĩĩgõ, suti caserore pesaaro. ⁷ Ɔmũpe Cõãmacũ niirere, cũũ dutimasĩrere ãnoĩ. Teero tiigũ, pesarijãrõ booa. Numiõpe coõ manũ ãñurõ dutimasĩrere ãnoyo. Teero tiigõ, suti caserore pesaro booa. ⁸ Mũã masĩã: Sicatopũra Cõãmacũ basocũre tiigũ, ãmũrẽ numiõya cõãmena tiirĩyigu; numiõpere ãmũya cõãmena tiiyĩgu. ⁹ Cõãmacũ Adãnrẽ tiigũ, Evare tiiapuaro jĩĩgũ mee tiiyĩgu. Evare tiigũpeja, Adãnrẽ tiiapuaro jĩĩgũ tiiyĩgu. ¹⁰ Teero tiirã, mũã neãrõpũre niirã, numiã suti caserore pesaro booa. Teero tiigõno coõ manũ dutirẽmena niirere ãnocõ. Ángeleacã coõ teero tiirere ãnacua. ¹¹ Teero niipacari, marĩ Jesurẽ padeorã cãmerĩ tiiapua. Ɔmũã cũã numosãnumiã tiiapure manirõ niimasĩricua. Numiãcã cũã manũsũmũã tiiapure manirõ niimasĩricua. ¹² Ate

---

* **11:4** “Jesurẽ padeorãmena neãgũ, sapeare pesariqui”, jĩĩdũgaro tiia. Cũũ sĩcãrã niigũ, sapeamena sũubuseri, ãñuniã.

diamacúrã niiã: Cõãmacũ numiõrẽ ãm̃aya cõãmena tiyígm; teero biiri ãm̃ã numiãp̃re bauácua. Niipetira Cõãmacũ tiiríra dícm̃ niíya.

¹³ Numiã Cõãmacũrẽ sãirã, dupur̃m̃ suti caserore pesaheri, ¿ãñuĩ? Múã basiro beseya. ¹⁴ Niipetira ateré masĩnoã: Ëm̃m̃ p̃oãñap̃o yoari, bobo niiã. ¹⁵ Numiõpe p̃oã yoariñap̃o c̃uogó boboríco; tee p̃oãmena ãsenico. Coõ p̃oãmena suti caserore pesagobiro tiicó. ¹⁶ Ym̃m̃ wedeserere “diamacú niiria” jĩgúnorẽ biiro jĩgũda: “Ësã teero dícm̃ tiirucúa. Teero biiri Jesuré padeoré p̃onarĩ macãrãcã teerora tiirucúcu”, jĩgũda.

Neãyara diamacú tiirírique

¹⁷ Mecútigã múãrẽ apeyeré jóaa. Ateré jóagu, múãmena ãseniria. Múã neãrã tiiré múãrẽ Jesuré padeonemórĩ tiiróno tiirã, padeorére ñañorã tiia. ¹⁸ Múãrẽ ateré jĩsuguegũda: Múã neãrã, sícãrõména yaariayiro. Teeré t̃uóáwũ. Ym̃m̃ t̃ugueñarĩ, ym̃re diamacú maquẽrẽ wedecoaya. ¹⁹ Ate diamacúrã niiã: Múã batarícãrẽ, ãñuniã. Teeména “¿noãpé diamacú Jesuré padeorã niíto?” jĩrere ãñoãdacu. ²⁰ Múã neãyara, marĩ Òpũ cũũ buerám̃ena yaaturirobiro diamacú tiiríayiro. ²¹ Múã yaaré néewarere noo booró yaañcãjããyiro. Æp̃erã j̃uaména putuá, ãp̃erã s̃ini, cũmu, tiíayiro. ²² Múã pairó yaa, s̃inidugára, múãye wiserip̃m̃ teero tiyá. ¿Múã ãp̃erãrẽ Jesuré padeorãre doo nií? Æp̃erã bóaneõrãrẽ bobooro wáari tiirã tiíayiro. Múã teero tiiré quetire t̃uogú, ¿deero jĩgũdari ym̃m̃ múãrẽ? “Múãmena ãseniã” ¿jĩgarite? Jĩridojãgũdacu.

Jesús cūñ buerámena yaaturigüe
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Y_{HH} múârê bueriguere marĩ Õpũ y_{HH}re buewi. Biiro niiã: Jesuré ãñatutirapũre ticoadari ñamirê cūñ pãrê née, ²⁴ Cõãmacũrê usenire ticoyigũ. Yaponó, puatásã, jĩiyigũ: “Ate pã y_{HH} múârê diabosaadari õpũũbiro niiã. Ateré tiiyá, y_{HH} múârê diabosarere wãcũrã”, jĩiyigũ. ²⁵ Yaaari siro, teerora tiiyigũ sñirĩ bapamena. Cūñ bueráre tĩãgũ, jĩiyigũ: “Atibapá maquê yée díbiro niiã. Yée dímena Cõãmacũ mama netõnére quetire cũũgũdaqui. Múã tiibapare sñirécõrõ y_{HH}re wãcũña”, jĩiyigũ. ²⁶ Teero tiirá, múã pãrê yaara, tiibapare sñirã, marĩ Õpũ marĩrê diabosariguere ãñorã tiia, téé cūñ puãaatiripũ.

Bocaadari sugüero, wãcũdutire

²⁷ Bocaadara quioníremena tiíáro. Quioníremena ãñahẽgũ yaa, sñini, Jesuré ñañaré tiiquí; Jesuyá õpũũ, cūñye díre búri niiré tũgueñaqui. ²⁸ Marĩ niipetira bocaadari sugüero, marĩ tiiríguere “ñañaré tiitú” jĩ, wãcũsugüero booa. ²⁹ Sícũ marĩ Õpũ marĩrê diabosariguere wãcũripacũ, pãrê yaa, sñinigũ, ñañarõ tiinógũdaqui. ³⁰ Teero tiirá, múã paũ diarecũtira, tutuhera niicu. Siquẽrã diajõãtoayira. ³¹ Marĩ bocaadari sugüero, wãcũpatisugueatã, Cõãmacũ marĩrê teero ñañarõ tiiríqui. ³² Marĩrê teero ñañarõ tiigũ, marĩrê marĩ ñañaré tiirere duudutígu tiiquí. Marĩrê ãpẽrã cūñrê padeohéramena pecamerũ wári booríqui.

³³ Teero tiirá, yáa wedera, neãyara, biiro ti-iyá: Sícãrõména yaaadara, niipetirare yueya.

³⁴ Juabóagũno cūñya wiipũ yaaaro. Teero tiigũ,

padeorére ticoqui. Āpērārē cūūmenarā diarecutirare netōnémasīrere ticoqui. ¹⁰ Āpērārē Cōāmacū sīcūrā tiimasīrere tiīēñomasīrere ticoqui. Āpērārē Cōāmacū wededutirere wedemasīrere ticoqui. Āpērārē besemasīrere ticoqui. Tee masīrémena “āni wātī tutuaremena biiro tiii” o “Espíritu Santo tutuaremena biiro tiii” jīi besemasīqui. Āpērārē āpērāyére máata wedesemasīrere ticoqui, cúā tee wedesere tuohéra niipacari. Āpērārē tee wedesere “biiro jīidugaro tia” jīi wedemasīrere ticoqui. ¹¹ Espiritu Santo basiro tee niipetirere tiiquí. Cūūrā basocácōrōrē cūū ticodugarere ticoqui.

Marī sicaōpūūbiro niīā

¹² Marīya ōpūū maquē pee niīā. Pee niipacaro, sicaōpūūrā niīā. Cristocā teerora niīi. Marī cūūrē padeorá paū niipacara, sicaōpūūbiro niīā. ¹³ Marī niipetira Espiritu Santo sīcūmena wāmeōtinowū. Teero tiigú, marī judíoa, griegoa, dutiapenori basoca, dutiapenoña manirā sicaōpūūbiro niirī tiii. Marī niipetira sīcūrēna cūoa Espiritu Santore.

¹⁴ Sicaōpūū sicawāme dícu niiria; sicaōpūū pee ōpūū maquērē cūoa. ¹⁵ Marīya dūpo wedeseri dūpo niirō, biiro jīibocu: “Wāmo niiria; marīya ōpūū maquē niiria”. Teero jīipacaro, toopára niijā. ¹⁶ Marīya cāmpéro wedesebocu: “Capea niiria; marīya ōpūū maquē niiria”. Teero jīipacaro, toopára niijā. ¹⁷ Marīya ōpūū capea dícu niirī, ¿deero tii marī tuobóatau? Marīya ōpūū cāmpéro dícu niirī, ¿deero tii marī wīniñáboatau? ¹⁸ Cōāmacū marīrē tiigú, niipetire marīya ōpūū maquērē cūū

cũũdugaropu cũũrigu niuwĩ. ¹⁹ Sicaõpũũpũre ni-
iréno sicawãme dícu niĩtã, basocýa õpũũ ni-
iribojĩyu. ²⁰ Biirope niĩã: Sicaõpũũ pee wãme
сѡpacári, sicaõpũũrã niĩã.

²¹ Capea wãmorẽ “mũũrẽ booríga” jĩĩmasĩricu.
Dupucã dũporire “booríga” jĩĩmasĩricu. ²² Teero
jĩĩrõno tiirã, marĩya õpũũ maquẽ apeyeré “tutuhere
niĩã” jĩĩpacari, tee manirĩ, ãñurõ catimasĩricu.
²³ Marĩya õpũũ maquẽrẽ apeyeré búri niiré
tũgueñaã. Teero tiirã, teeré ãñurõ bauáro jĩĩrã,
ãñurõ quẽnoã. Apeyeré bobooro tũgueñarã, teeré
yayióra, sutiré sãñaã. ²⁴ Apeyé ãñuré baurépereja
quẽnoría. Cõãmacũ marĩya õpũũ maquẽrẽ teero
cũũrigu niuwĩ, búri niirére wapapacárobiro
ĩñaãrõ jĩĩgũ. ²⁵ Cũũ niipetire marĩya õpũũ maquẽ
sĩcãrõména paderi booquí; teero biiri sĩcãrõména
cãmerĩ tiiápurĩ booquí. ²⁶ Marĩya õpũũpũre sicatabe
pũnirĩ, niipetiropu sesajõãã. ãñurõ wáaricãrẽ,
niipetiropu ãñurõ tũgueñaremena ãseniã.

²⁷ Teero jĩĩgũ, biiro jĩĩgũ tiia: Múã Cristore
padeojĩrã, cũũya õpũũbiro niĩã. Basocácõrõ cũũya
õpũũ maquẽbiro niĩya.

²⁸ Cõãmacũ Jesuré padeorĩ põna macãrã watoapũre
Jesús cũũyere wededutigũ beserirare niipe-
tira sotoapu cũũrigu niuwĩ.

Cũã docare cũũ wededutirere wederãre cũũrigu
niuwĩ.

Cũã docare cũũye quetire buerãre cũũrigu niuwĩ.

Cũã docare cũũ dícu tiimasĩrere tiiẽñorãrẽ cũũrigu
niuwĩ.

Cũã docare diarecutirare netõnérãrẽ,
tiiápurare,

dutiráre,

ãpêrãyére wedeserare cũuriga niwĩ.

²⁹ Niipetira Jesús cũũyere wededutigũ beserira ni-iriya. Niipetira Cõãmacũ wededutirere wederá ni-iriya. Niipetira Cõãmacũye quetire buerá niiriya. Niipetira Cõãmacũ dícu tiimasĩrere tiiẽñomasĩriya.

³⁰ Niipetira diarecutirare netõnémasĩriya. Niipetira ãpêrãyére wedesemasĩriya. Niipetira cũã wedesere “biiro jĩũdũgaro tiia” jĩũ wedemasĩriya. ³¹ Teero tirá, Espĩritu Santo nemorõ ãñurõ tiimasĩre ticorére booyá. Mecũtígãrẽ yũũ múãrẽ nemorõ ãñurẽre wedegũda.

13

Cãmerĩ mãiré

¹ Marĩ ãpêrãyére wedesemasĩpacara, ángleayere wedesemasĩpacara, cãmerĩ mãihẽrĩ, marĩ wedesere wapamanĩcu. Yucututi páara o cõmequiré páacarerabiro marĩ wedesere busũcu. ² Cõãmacũ marĩrẽ wededutirere wedemasĩpacara, cãmerĩ mãihẽrã, búri niirã putũáa. Marĩ niipetire basocá masĩña manirére masĩpacara, niipetire Cõãmacũyere tũomasĩrã niipacara, cãmerĩ mãihẽrã, búri niirã putũáa. Marĩ bayiró padeorémena ùtãgũrẽ aperopũ wáadutimasĩpacara, cãmerĩ mãihẽrã, búri niirã putũáa. ³ Marĩ cuoré niipetirere bóaneõrãrẽ ticobocu. Marĩ cúãrẽ mãirĩpacara ticora, Cõãmacũ marĩrẽ “ãñurõ tiiwũ” jĩĩriqui. Marĩ Cõãmacũyere tiirĩ, cũũrẽ padeohéra marĩrẽ sóedutibocua. Cũũyere tiipacára, cãmerĩ mãihẽrĩ, Cõãmacũ marĩrẽ “ãñurõ tiiwũ” jĩĩriqui.

14

Āpērāyére máata wedesemasĩrã biiro tiiró booa

¹ Āpērārē maĩrucújãña. Cõãmacũ Espĩritu Santomena tiimasĩre ticorécãrē bayiró booyá. Cõãmacũ wededutirere wedemasĩrere boonetõncãña.

² Āpērāyére máata wedesemasĩgũno Cõãmacũ díçure wedesequi. Basocãre wedeseriqui. Cũũ wedeserere tũorícua. Espĩritu Santo tutuaromena masĩña manirere wedesequi.

³ Cõãmacũ wededutirere wedegũpe basocãre wedesequi. Cũũ wederi tũorãre Cõãmacũrē padeonemórĩ tiiquí. Cũũrã wãcũtutuari,

ãñurõ tũgueñarĩ tiiquí. ⁴ Āpērāyére máata wedesemasĩgũno cũũ basiro Cõãmacũrē padeonemógũ tiiquí. Cõãmacũ wededutirere wedegũpe Jesuré padeorí põna macãrãrē padeonemórĩ tiiquí.

⁵ Múã niipetira ãpērāyére máata wedesemasĩrĩ boomíga. Tee nemorõ múã Cõãmacũ wededutirere wederi bayiró boosãmiã. Cõãmacũ wededutirere wederépe ãpērāyére máata wedesere nemorõ wapacutía. Sicũ ãpērāyére máata wedeseari siro, cũũ wedeseariguere ãpĩ wederi, ãñunicu. Teero wedegũ, niipetira Jesuré padeorí põna macãrãrē padeonemórĩ tiiquí. ⁶ Teero tiigũ, yáa wedera, yũũ múã рѣторѣ wáagũ, ãpērāyére máata wedeseri, tee wedesere múãrē tiiápuricu. Cõãmacũ yũũre wederere múãrē bueripereja, tiiápuricu. Cõãmacũyere yũũ ãñurõ tũomasĩrere múãrē wederi, tiiápuricu. Cõãmacũ yũũre wededutirere wederi, tiiápuricu. Yũũ apeyeré buenemorĩ, tiiápuricu.

7 Queorémena múãrẽ wedeguda: Tõörõriwũ noo booró putiãmajãrĩ, “¿ñeenó basaré niigari?” jĩmasĩña maniã. Búapütêãmajãrĩ, “¿ñeenó basaré niigari?” jĩmasĩña maniã. 8 Surara cãmerĩsĩãrã wáara, cornetare añurõ putihéri, cúãyere quẽnorícua. 9 Múãcã teerora niicu. Múã tũomasĩhẽre wedeseri, “biiro jĩdũgara tiíya” jĩmasĩña maniã. Teero wedeseãmajãre niicu. 10 Atibúrecopũre pee merẽã dícu wedesere niicu. Niipetire tee wedeserecõrõ tũomasĩñoã. 11 Yũũ ãpẽrã wedeserere tũohégũ, aperó macũbiro niĩã. Yũũ wedeseri tũohégũ, cúãcã aperó macũbiro niiqui. 12 Múãcã ãpẽrãyére tũorícu. Teero tiirã, múã Espíritu Santo tutuaromena tiimasĩre ticorẽre boorã, Jesuré padeorí põna macãrãrẽ añurõ padeonemórĩ tiimasĩrepere boonetõnũcãña.

13 Teero tiigũ, ãpẽrãyére máata wedesemasĩgũno Cõãmacũrẽ biiro sãirõ booa: “Yũũ wedesere ‘biiro jĩdũgaro tia’ jĩ wedemasĩrere ticoya” jĩ sãĩãrõ. 14 Yũũ ãpẽrãyére máata wedeseremena súubusegũ, yeeripũnamena súubusea. Yũũ wãcũrémenape “biiro jĩgũ tia” jĩmasĩricu. 15 Too docare ¿deero tiigũdari yũũ? Biirope tiigũda: Yũũ súubusegũ, yeeripũnamena súubusegũda; teerora yũũ wãcũrémenacãrẽ súubusegũda. Yũũ Cõãmacũrẽ basapeogũ, yeeripũnamena basagũda; teerora yũũ wãcũrémenacãrẽ basagũda. 16 Mũũ yeeripũnamena dícu Cõãmacũrẽ “añunetõjõãgũ niĩ” jĩrĩ, ãpĩ mũũ wedeserere tũoríqui. Tũoríjĩgũ, “teerora niĩã” jĩapumasĩriqui. 17 Mũũ teero usenire ticori, añuniã, añurõpeja. Cũũpere Cõãmacũrẽ padeonemórĩ tiirícu. 18 ãpẽrãyére máata wedeserere yũũrã

múã niipetira nemorõ wedesea. Teero tiigú, Cõãmacūrẽ ɥsenire ticoa. ¹⁹ Teero jĩpacɥ, Jesuré padeorá neārõpɥ yoari ãpērãyére máata wedeseɥ, búri peti wedeseɥ. Too niirã tɥorícua. Basocáre buedɥgagɥ, cúã tɥorémēna wederipereja, péerogã wedepacari, nemorõ añuniã.

²⁰ Yáa wedera, wĩmarãbiro wãcũrijãña. Múã wĩmarã ñañaré wãcũhērãbiro wãcũpacara, apeyepére butoábiro wãcũña. ²¹ Cõãmacũye queti jóaripũpɥ ateré jóanoã: “Marĩ Õpũ Cõãmacũ biiro jĩĩ: ‘Yɥɥ atiditá macãrãrẽ ãpērãyémena wedeseɥda. Teeménacãrẽ nemorõrã padeoriadacua’, jĩiyigɥ”,* jĩ jóanoã. ²² Teero tiigú, Cõãmacũ ãpērãrẽ ãpērãyére máata wedeseri tiiquí, Jesuré padeohéra “Cõãmacũ cúãmena niiquí” jĩãrõ jĩgũ. Jesuré padeorápe teeré masĩtoacua. Cõãmacũ ãpērãrẽ cúũ wededutirere wederi tiiquí, Jesuré padeorá “Cõãmacũ marĩrẽ wedesequi” jĩãrõ jĩgũ. Jesuré padeohérape teeré tɥomasĩricua. ²³ Múã niipetira neārõpɥ neãrã, niipetira ãpērãyére máata wedeseri, Jesuyé maquẽrẽ masĩhērã o Jesuré padeohéra sããjeabocua. Múã wedeserere tɥorá, “mecũrã tiiíya” jĩbocua. ²⁴ Múã niipetira Cõãmacũ wededutirere wederipereja, Jesuré padeohéɥ o Jesuyé maquẽrẽ masĩhégũ sããjeaboqui. Múã wederere tɥogú, “yɥɥ ñañagú niiga” jĩ tɥgueñaboqui. Múã niipetira wederi tɥogú, cúũ tiiriguere wãcũboqui. ²⁵ Cúũ popeapɥ ñañaré wãcũrere wãcũboqui. Teero tiigú, Cõãmacūrẽ padeogú cúũ díamacũpɥ ñicãcoberimēna jeacũmugũdaqui. “Cõãmacũ

* **14:21** Isaías 28.11-12.

diamacúrã múãmena niiqui”, jĩgũdaqui.

Múã neãrõpũ ãñurõ tiiyá

²⁶ Yáa wedera, múãrẽ ateré wedea: Múã neãrã, múã sĩquẽrã Cõãmacũrẽ basapeocu; ãpẽrã Cõãmacũyere buecua; ãpẽrã Cõãmacũ cúãrẽ wederére múãrẽ buecua; ãpẽrã ãpẽrãyére máata wedesecua; cúã wedeseariguere ãpẽrãpé wedecua. Teeména niipetira Jesuré padeorí põna macãrãrẽ câmerĩ Cõãmacũrẽ padeonemorĩ tiiaro. ²⁷ ãpẽrãyére máata wedeseri, pũarã o ãtĩãrã wedesearo. Sĩcũ wedesesũgue, too síro ãpĩ wedesearo. Cúã wedeseariguere ãpĩ wedearo. ²⁸ “Biuro jĩdũgaro tia” jĩ wedegũ manirĩ, wedeserijããrõ. Cúã basiro wãcũrépũ Cõãmacũrẽ wedesearo. ²⁹ Cõãmacũ wededutirere wederácã pũarã o ãtĩãrã wedearo. ãpẽrã cúã wederére besearo, “¿diamacúrã niiĩ?” jĩrã. ³⁰ Sĩcũ wedeseri, Cõãmacũ ãpĩrẽ toopú duigũre wededutiri, wedesesũguearigũ ditamanĩãrõ. ³¹ Teero tiirã, niipetira Cõãmacũ wededutirere wederã wedesemasĩcua. Sĩcũ wedesesũgue, too síro ãpĩ, ãpĩ wedesewacua. Teero tiirĩ, niipetira too niirã masĩãdacua; niipetira wãcũbayiadacua. ³² Múã Cõãmacũ wededutirere wederã “aterã basocãre mecãtigã wederi, ãñutu niiã” jĩ wãcũsũgue, wedeya. ãpẽrã wederitabe, wederijãña. ³³ Cõãmacũ diamacú tiirĩ booquí; noo booró tiirére boorĩqui.

Niipetira Jesuré padeoré põnarĩ macãrã neãrã, cúã tiirére tiinũnũseyã: ³⁴ Múã neãrõpũre numiã wedeserijããrõ. Cúãrẽ wedesedutirijãña.

Cúã manusũmuãrẽ añurõ yũũaro Cõãmacũye queti jóaripũ dutirobirora. ³⁵ Cúã tũoríariguere masĩdũgara, wiipú cúã manusũmuãrẽ sãĩñããrõ. Múã neãrõpũ numiã wedeseri, ñañaniã.

³⁶ Múã niipetira ateré masĩcu: Cõãmacũye queti múãmena nũcãrĩriro niiwũ. Múã dícu teeré padeorá niiria. ³⁷ Sĩcũ múã menamacũ “yũũ Cõãmacũ wededutirere wedegú niiã; Espĩritu Santo wãcũré ticorémēna wedea” jĩĩboqui. Teeré jĩĩgũno yũũ jóariguere tũoári siro, biiro jĩĩgũdaqui: “Marĩ Õpũ dutiré ticoré niiã”, jĩĩ masĩgũdaqui. ³⁸ Yũũ jóariguere “teerora niiã” jĩĩ padeohégũnorẽ padeorĩjãña múãcã.

³⁹ Yáa wedera, Cõãmacũ wededutirere wedemasĩrere booyá. Múã menamacãrã ãpẽrãyére máata wedeseri, “wedesera mee tiyá” jĩĩrijãña. ⁴⁰ Niipetire múã tiirere quioníremena tiyá. Teeré añurõ tiyá; noo booró tiirĩjãña.

15

Cristo masãrigue

¹ Yáa wedera, yũũ múãrẽ too sugueropũ bueriguere Jesús basocãre netõnére quetire mecãtĩgãrẽ wãcũrĩ boogá. Múã teeré tũorá, padeowú. Atitócãrẽ padeóa. ² Cõãmacũ tee quetimenarã múãrẽ padeorĩ tiigú tiii. Múãrẽ yũũ wederigue quetire padeó, wãcũnũuseri, netõnégũdaqui. Diamacũ padeohéri, netõnériqui.

³ Yũũre bueriguere múãrẽ wedewũ. Tee buerigue apũtĩ maquẽ niiã. Biiro niiã: Cõãmacũye queti jóaripũ jĩĩrõbirora Cristo marĩ ñañaré tiiré wapa marĩrẽ diabosarigũ niiwĩ. ⁴ Cũũ diaari siro,

ũtãtutipũ cũũrira niiwã. Itiãbureco siro Cõãmacũye queti jóaripũ jĩrõbirora masãrigũ niiwĩ. ⁵ Teero wáari siro, Pedrore bauásũgueyigũ. Too síro ãpẽrã cũũ beserirare bauáyigũ. ⁶ Too síro s̄icãrõména paũ quinientos nemorõ cũũrẽ padeorãre bauáyigũ. Paũ cũũrẽ ñnarira caticua ména; ãpẽrã diajõãtoyira. ⁷ Too síro Santiagore bauáyigũ. Too síro niipetira cũũyere wededutigũ beserirare bauáyigũ.

⁸ Niipetirare bauári siropũ, yũre bauáwi. Cũã siro macũ bucãápetiririgubiro yũ niipacari, yũcãrẽ bauáwi. ⁹ Yũ niipetira Jesús cũũyere wededutigũ beserira duaró wapacutía. Too sũgueropũ yũ Jesuré padeoré põnarĩ macãrãrẽ ñañarõ tiirucúmiwã. Yũ ñañagú niipacari, Jesús yũre bauáwi. Yũre bauáriatã, yũ cũũ beserigũ niiribocu. ¹⁰ Cõãmacũ yũre ãñuré ticorémema atitóre merẽã niiã. Teero tiigú, Cõãmacũ yũre “buri peti cũũrẽ ãñuré ticowũ” jĩriqui. Yũ cũã niipetira nemorõ padea. Yũ basiro teero tiiría; Cõãmacũ yũre ãñuré ticogú yũmena niigũ, yũre tiíapuqui. ¹¹ Yũ múãrẽ wederé, ãpẽrã Jesús beserira múãrẽ wederé s̄icãrĩbíro niiã; sicaquetira wedenoã. Teeréna múã padeowú.

Diarira masãré

¹² Cristo dia masãrigue quetire buenoã. Teeré buepacari, ¿deero tiirã múã s̄iquẽrã “diarira masãriya” jĩgari? ¹³ Diarira masãriatã, Cristocã masãribojĩyũ. ¹⁴ Cũã masãriatã, ãsã bueré wapamaníbojĩyũ. Múã padeorécã wapamaníbojĩyũ. ¹⁵ “Cõãmacũ Cristore masõyigũ” jĩrẽ quetire wedewũ. Tee queti diamacú niiriãtã,

ũsã Cõãmacũyere jĩditora niibocu. Diamacũrã diarira masãriatã, Cõãmacũ Cristore masõribojĩyi. ¹⁶ Diarira masãriatã, Cristocã masãribojĩyi. ¹⁷ Cũũ masãriatã, múã padeoré wapamaníbocu. Múã too suguero ñañaré tiiriguere teerora acabónoña maniré nijãbocu. ¹⁸ Teero niiãtã, Cristore padeorã diarira pecamerũ wáabojĩya. ¹⁹ Marĩ atibúrecopũ dícare Cristore padeorí, cũũmena catiré petihére maniãtã, marĩ ãpẽrã nemorõ bóaneõrã peti niibocu. Bári peti padeobócu.

²⁰ Ate diamacũ niiã: Cristo diarigũpũ niipacu, masãrigũ niiwĩ. Cũũ ãpẽrã niipetira diarira watoapũre masãsuguerigũ niiwĩ. ²¹ Biiro niiã: Sícũ basocũmena basocã diaré nũcãyĩro. Teerora sũcã sícũ basocũmena basocã masãrécã nũcãyĩro. ²² Marĩ niipetira Adán põna niiré wapa diaadacu. Teerora sũcã niipetira Cristomena niirãcã catirucujãadacu. ²³ Cõãmacũ marĩrẽ masãdutiri, masãadacu. Cristo masãsuguetoarigũ niiwĩ. Too síro cũũ putuaatiri, marĩ cũũmena niirã masãadacu. ²⁴ Teero wáari, atibúreco petijõãadacu. Teebũrecori jeari, Cristo atibúrecopũ niirãrẽ, ãmũãsepũ niirãrẽ, cũã õpãrãrẽ cõãpetijãgũdaqui. Cũũ teero tiiári siro, cũũ Pacũre cũũ niipetira Õpũ niirére wiyagũdaqui. ²⁵ Cristo tee Õpũ niirére cuogũdaqui, té Cõãmacũ cũũrẽ ññatutirare cũũ dutiriguere ãñurõ yũari tiirípũ. ²⁶ Cũũ niipetira cũũrẽ ññatutirare cõãpetiari siropũ, diarécãrẽ petirí tiigũdaqui. ²⁷ Cõãmacũye queti jóaripũ jĩrõbirora niipetirere, niipetirare Cristo docapũ putuári tiiyĩgũ. Teero jĩrõ, “Cõãmacũ Cristo docapũ niiĩ” jĩrõ mee tiia. Cõãmacũrã niipetirere, niipetirare Cristo docapũ

putuári tiiyígu. ²⁸ Cũũ teero tiári siro, cũũ macũ basiro cũũ Pacu doca putuágudaqui. Teero tiigú, Cõamacũ niipetire, niipetira Opũ niigũdaqui.

²⁹ Apeyeré ãpẽã biiro tiicúa: Puarĩ wãmeõtiduticua. Cúa biiro jĩ wãcũpaticua: “Yuu menamacũ diaadari sugero wãmeõtidutiriwi”, jĩcua. Teero tiirá, sĩcãrĩ cúa basiro wãmeõtiduticua; too síro sĩcũ diarigũye niiboariguere wãmeõtiduticua. ¿Deero tiirá cúa teero tiigári? Cúa “diarira masãriya” jĩ wãcũpacara, cúa diariraye niiboariguere wãmeõtidutire wapamanã.

³⁰ Apeyeré, ùsã “diarira masãadacua” jĩ bueré wapa ãpẽã ùsãrẽ ñañarõ tiidugárucujãya. Teero quioré watoapu niipacara, teeré buerucujã.

³¹ Búrecoricõrõ basocá yũre sãadugácu. Tee diamacũrã niiã. Atecã teerora diamacũ niiã: Yuu múã marĩ Opũ Jesucristore padeoré wapa useniã.

³² Éfeso macãrã yũre wáicũra cúarabiro ñañarõ tiiwá. Diarira masãriatã, búri peti cúa tiiríguere ñañarõ netõbójyu. “Diarira masãricua” jĩré diamacũ niiatã, marĩcã ãpẽã wedeserucurobiro wedesebocu. Biiro jĩbocu: “Jãmu yaara; jãmu sĩnirã; marĩ ñamigã diajõãbocu”, jĩbocu.

³³ ãpẽã múãrẽ merẽã padeodutiri, padeorijãña. Ate basocá wedesere diamacũrã niiã: “Ñañarãmena bapacutiri, múã añurõ tiirécutirere ñañoãdacu”. ³⁴ Teero tiirá, múã too sugero wãcũrirobiro diamacũ añurõ wãcũña sũcã. Teero biiri ñañarere tiirijãña. Siquẽrã múãmena niirã Cõamacũrẽ masãriya. Múãrẽ bobodutígu, teero jĩã.

Diarira masãre õpũũrĩ ¿deero bauádari?

³⁵ Apetó tiigá, sīcū sãñnáboqui: “Diarira ¿deero tii masãbogari? Cúã masãre òpũũrĩ ¿deero bauré òpũũrĩ c̣uoádari?” ³⁶ Teero sãñnágũ tuomasĩriqui. Marĩ oterípe oteri, wiiádari sũguero, bóacu. ³⁷ Marĩ otera, wiiárigueyucure oteria; opaperi dícuere otea. Trigoperi o apeyenóperire otea. ³⁸ Too síro Cõãmacũ cũũ tusaróbiro wiirí tiiquí. Deero bauré ḍuca ni-irigue teenórã wiirí tiiquí sũcã. ³⁹ Niipetire òpũũrĩ sīcãrĩbíro niiricu. Basocáye òpũũrĩ, wáicuraye òpũũrĩ, minipõnáye òpũũrĩ, waiye òpũũrĩ merẽã dícu niicu. ⁴⁰ Teerora sũcã ãmuãse maquẽ òpũũrĩ, atiyepá maquẽ òpũũrĩ niiã. Ëmuãse maquẽ òpũũrĩ merẽã peti ãñuré niiã. Atiyepá maquẽ òpũũrĩcã ãñuré niiã. ⁴¹ Muĩpũ báreco macũ ãñuré asiyáqui. Ñami macũ merẽã ãñuré bóequi. Ñocõãcã merẽã ãñuré bóecua. Ñocõã sīcãrĩbíro bóericua.

⁴² Teerora wáacu diarira masãrécã. Diarigure yaarí, cũũya òpũũ bóaadacu. Too síro apeòpũũ masããdacu. Tiiòpũũ diaricu sáa. ⁴³ Marĩ búri niiré òpũũrĩrẽ yaajãã. ãñuré òpũũrĩrẽ masããdacu. Marĩ tutuhere òpũũrĩrẽ yaajãã. Tutuare òpũũrĩrẽ masããdacu. ⁴⁴ Marĩ atibáreco maquẽ òpũũrĩrẽ yaajãã. Ëmuãse maquẽ òpũũrĩ tiiróbiro baurépe masããdacu. Atibáreco maquẽ òpũũrĩ c̣uorá, ãmuãse maquẽ òpũũrĩ c̣uoádacu.

⁴⁵ Cõãmacũye queti jóaripũpũ biiro jóanoã: “Cõãmacũ basocá niisũguerigũ Adánrẽ catirére ticoyigũ”,* jĩĩ jóanoã. Cristope ãmuãse macũ niijĩgũ, catiré petihére ticoqui. ⁴⁶ Cõãmacũ marĩrẽ ãmuãse maquẽ òpũũrĩrẽ ticosũgueririgũ niiwĩ. Atibáreco maquẽ òpũũrĩrẽ ticosũguerigũ niiwĩ.

* 15:45 Génesis 2.7.

Too síro ùmuãse maquẽ õpũũrĩrẽ ticogũdaqui. ⁴⁷ Basocá niisũguerigũ atibúreco macũ ditamena weenorigũ niiwĩ. Cũũ siro macũpe ùmuãse macũ niĩ. ⁴⁸ Atibúreco macãrã ditamena tiinórigũbiro õpũũcutiya. Ñmuãsepũ wáaadaraape too macũbiro õpũũcutiadacua. ⁴⁹ Marĩ ditamena weenorigũbiro baua. Teerora sũcã too síropũ ùmuãse macũbiro bauádadu.

⁵⁰ Yáa wedera, ateré múãrẽ wededũgaga: Marĩ ate õpũũrĩmena† Cõãmacũ Õpũ niirõpũ wáamasĩña maniã. Toopũ niiré niirucujããdare niicu. Teero tiirã, bóaadare toopũ cõomasĩña maniã. ⁵¹⁻⁵² Apeyecãrẽ, too sũguero macãrãpũ masĩña manirĩguere wedegũda: Niipetira diaricua. Wãcũña manirõ, bibitarobiro, ángele cornetare putitúri, marĩ wasojõããdadu. Tiwũ busuri, diarira masããdacua; cúã masãrã, dianemoricua sáa. Teerora marĩcã wasoádadu. ⁵³ Cõãmacũ marĩye õpũũrĩ diaadare õpũũrĩrẽ wasogũdaqui, niirucujããdare õpũũrĩpe cõoáro jĩĩgũ. ⁵⁴ Marĩ diaadare õpũũrĩrẽ niirucujããdare õpũũrĩpe wasorĩ, cũũye queti jóaripũ jĩrõbirora wáaadadu. Biiro jóanoã: “Marĩrẽ diari tiiré petiádadu”.‡
⁵⁵ “Diarére cuinemicu; marĩ dianemicu. Booritanemicu; marĩ catirucujããdadu”.§
⁵⁶ Basocá ñañaré tiirã, diarére cui niicua. Moisére dutiré cũũrigue jĩrõbirora ñañaré tiirã diaadacua.
⁵⁷ Teero niipacari, marĩ Õpũ Jesucristo tiirémãna marĩ dianemicu sáa. Teero tiirã, Cõãmacũrẽ usenire ticoada.

† 15:50 Pecasãyemena: carne y sangre. ‡ 15:54 Isaías 25.8.

§ 15:55 Oseas 13.14.

58 Teero tiirá, yáa wedera, padeorucújãña. Marĩ Õpũyere jõõpemenena nemorõ padenemoña. Múã ateré masiã: Cũũyere padera, búri peti padeãmajãrã mee tiia.

16

Jerusalénꝑꝑ niyeru ticocoadare néõrigue

1 Niyeru néõre maquẽrẽ wedegũda. Múã ãpẽrã Jesuré padeoráre ticocoadara niyeru néõrã, yꝑꝑ Galacia macãrãrẽ dutirirobirora tiiyá. Biĩro jĩwũ: 2 “Semanaĩcõrõ yeerisãri bũreco niirĩ, múãcõrõ múã wapatáro jeatuario péero merẽã ãñoñoña”. Múã teero tiiyúera, yꝑꝑ jearipꝑ, néõdugara tiirĩcu. 3 Yꝑꝑ múã pꝑtoꝑꝑ jeagꝑ, múã niyeru néõriguere múã beseriramenena Jerusalénꝑꝑ ticocogũda. Sicapũ yꝑꝑ jóaripũrẽ cũãmena ticocogũda: “Atipũ néewara Corinto macãrã beserira niĩya”, jĩgũda. 4 Yꝑꝑre “wáaro booa” jĩãtã, cũã yꝑꝑmena wáaadacua.

Pablo “wáagũda” jĩ wãcũrigue

5 Macedonia ditapꝑ wáasugueadacu. Too netõwágꝑ, múã pꝑto jeagũda. 6 Múãmena yoasãñurĩ niibocu. Apetó tiigú, niipetiro púuriro niirĩ, niidiojãbocu. Teero tiirá, múã yꝑꝑ aperó wáadugari, yꝑꝑre tiápuadacu. 7 Yꝑꝑ múãrẽ búri peti ãnetõwadugariga. Teero tiigú, marĩ Õpũ boorĩ, yoari múãmena niigũdacu. 8 ãño Éfesopꝑ niigũdacu ména, tée Pentecostés bosebũreco jearipꝑ. 9 ãnorẽ pee paderé niĩã. Paꝑ niĩya marĩ Õpũyere tuodugára. Teerora teeré cãmotáracã paꝑ niĩya.

10 Timoteo múã p̄top̄u jeari, cū̄rē ãñurõ bo-caya. Múã teero tiirí, cū̄ wãcūpatiro manirõ, bóaneõrõ manirõ niigūdaqui. Cū̄ ȳu tiiróbiro marĩ Ōp̄yere padei. 11 Teero tiirá, múã cū̄rē teero ñarijãña. Cū̄ ãnopú atiadare maquẽrē tiiápuya. Teero tiirí, cū̄ useniremena ȳu p̄top̄u atigūdaqui. Ȳu ãp̄rã Jesuré padeoramena cū̄rē yueḡu tiia.

12 Apoloye maquẽrē wedegūda: Ȳu Apolore bayiró peti múã p̄top̄u ñagū wáadutimiwū marĩya wederamena. Cū̄ mecūtígārē wáadugarii. Cū̄rē basiori, wáagūdaqui.

Ñudutiyaponorigue

13 Múã ãñurõ t̄omasĩ, niiña. Padeodúrijãña. Cuiro manirõ niiña. Cõamacū tutuaremena niiña. 14 Niipetire apeyenórē tiirá, ãp̄rãrē maĩremena tiiyá.

15 Yáa wedera, múã Estéfanaya wii macãrãye quetire masiã: Cū̄ Acaya ditap̄re ãp̄rã suguero Jesuré padeosugúrira niiya. Teero biiri cū̄ Jesuré padeorãre bayiró tiiápura niiya. 16 Teero tiirá, cū̄ tiiróbiro niirã múãrē dutiri, ȳuaya. Teero biiri niipetira Jesuyere bayiró paderá múãrē dutiricãrē, ȳuaya.

17 Estéfanas, Fortunato, Acaico ãnopú jearémene bayiró useniã. Cū̄ múã ȳure tiiápuboriguere tiiápuya. 18 Ȳure wãcūtutuari tiiwá. Múãcãrē teerora tiijya. Teero tiiránorē “ãñurõ tiirá tiiya” jĩrõ booa.

19 Asia dita macãrã Jesuré padeoré põnarĩ macãrã múãrē ãñudutiya. Aquila, Priscila, teero

biiri Jesuré padeorá cúãya wiipũ neãrã múãrẽ bayiró ãñudutiya. ²⁰ Niipetira Jesuré padeorá múãrẽ ãñudutiya. Múã basiro cãmerĩ maĩrémena ãñudutiya.

²¹ Yũũ Pablo ate niituredarire múãrẽ ãñudutire ticogũ, yũũ basirora jóaa.

²² Marĩ Õpũ Jesucristore maĩhẽgũnorẽ ñañarõ wáaaro. “Ûsã Õpũ, putũaatiya”.

²³ Jesucristo marĩ Õpũ múãrẽ ãñuré ticoaro.

²⁴ Múã niipetira Jesucristomena niirãrẽ bayiró maĩã. Teerora niirucujããrõ.

Nocõrõrã jóaa.

Cõãmacũ mecũã wedesei New Testament in Tuyuca

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tuyuca

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tuyuca

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
a71ca523-cda5-572a-9b0b-61d9ea37d1a8